

การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

นางสาวเสาวนีย์ ย่าวโรจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0621-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY ON THE OPERATION AND ITS PROBLEMS IN DEVELOPING
LOCAL CURRICULUM FOR SOCIAL STUDIES AT THE
SECONDARY EDUCATION LEVEL**

Miss Saowanee Yaowarod

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Teaching Social Studies
Department of Secondary Education**

**Faculty of Education
Chulalongkorn University**

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0621-9

เสาวนีย์ เยาวโรจน์ : การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชา
สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา (A STUDY ON THE OPERATION AND ITS PROBLEMS IN
DEVELOPING LOCAL CURRICULUM FOR SOCIAL STUDIES AT THE SECONDARY
EDUCATION LEVEL) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.วัลย์ พานิช, 144 หน้า. ISBN 974-17-0621-9.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชา สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา 208 คน ที่ตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษา 3 คน ที่ได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ทั้ง 5 ลักษณะ

1.1 การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในด้านโครงสร้างหลักสูตรสังคมศึกษา ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น ปรากฏว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่เหมือนกัน โดยได้พัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาในรายวิชาท้องถิ่นของเรา นำทรัพยากรครูสังคมศึกษามาร่วมดำเนินงาน และได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ดำเนินงานมากที่สุด คือ ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม และที่ดำเนินงานน้อยที่สุด คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม

1.2 การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษามีรายละเอียดในแต่ละลักษณะ คือ (ก) การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม มีการทำแผนการเรียนการสอนให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดความรักความผูกพันในท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ และจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานในแหล่งวิทยาการท้องถิ่น (ข) การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ กำหนดวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับรายละเอียดของเนื้อหาในเรื่องศิลปะพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค) การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม มีการสำรวจรวบรวมเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ได้กำหนดเกณฑ์ในการปรับสื่อให้สอดคล้องกันจุดประสงค์ และได้ปรับสื่อในรูปแบบของใบงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น (ง) การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ได้กำหนดเกณฑ์ในการจัดทำสื่อให้สอดคล้องกันจุดประสงค์ และได้จัดทำสื่อในรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น (จ) การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ มีการจัดทำรายวิชาใหม่ คือ รายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่และรายวิชาอิสลามศึกษา 6 รายวิชา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตระหนักเห็นความสำคัญ และสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

2. ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง ขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขาดงบประมาณ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้าน การพัฒนาหลักสูตร และครูสังคมศึกษาไม่มีเวลาในการดำเนินงานเพราะมีภาระงานสอนมาก

ภาควิชา	มัธยมศึกษา	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4283858127 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEYWORD: A DEVELOPING LOCAL CURRICULUM FOR SOCIAL STUDIES

SAOWANEE YAOWAROD: A STUDY ON THE OPERATION AND ITS PROBLEMS IN DEVELOPING LOCAL CURRICULUM FOR SOCIAL STUDIES AT THE SECONDARY EDUCATION LEVEL. THESIS
ADVISOR : ASST.PROF. WALAI PANICH. D.Ed. 144 pp. ISBN 974-17-0621-9.

The purposes of this research were to study on the operation and its problems in developing local curriculum for social studies at the secondary education level. The sample for answering the questionnaire were 208 head divisions of social studies and 3 social studies teachers who constructed new courses were interviewed. The research instruments a set of questionnaire and an interview form. Data analyzed by means of frequencies and percentage.

Research findings were as follows :

1. The operation in developing local curriculum for social studies in 5 categories

1.1 The operation of local curriculum developing in the aspects of curriculum structure, personnel resources and study of local information, it appeared that most of social studies teachers developed the course of Our Community (Soc.071), participated in local curriculum developing process and the local wisdom was studied by means of the interview. Modifying instructional activities or extra activities was mostly done but developed new courses was least done.

1.2 The following details of the local curriculum developing in each categories were : (a) Modifying instructional activities or extra activities. Lesson plans were designed relevant to the local curriculum with the local love tie as the main purpose, integrated learning and fieldtrip to the local resources was organized as the instructional activities (b) Modifying curriculum content. The main purpose was to emphasize the importance of local wisdom by modifying the content on folk art and local wisdom. (c) Modifying instructional media. Survey documents and books on instructional media, criteria for modifying media was set and worksheet on local knowledge was modified (d) Developing new instructional media. Criteria for developing new instructional media and the supplementary reading books on local knowledge were produced. (e) Developing new courses. New courses were developed namely Local Chiangmai Culture course and 6 series of courses in Islamic studies with the purpose of local love tie and the local needs.

2. The main problems of the local curriculum development in social studies were the teachers tacked of knowledge experience indeveloping in local curriculum, budget, curriculum specialists and heavy teaching loads.

Department ..... Secondary Education .....

Field of study ..... Teaching Social Studies .....

Academic year ..... 2001 .....

Student's signature .....

Advisor's signature .....

Co-advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องและ ข้อเสนอแนะเพื่อให้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง สำหรับความกรุณาของท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาตรวจแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ผู้ซึ่งปลูกฝังความดีงาม ความรักความผูกพันและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นให้แก่ผู้วิจัย พร้อมทั้งขอบคุณ พี่ เพื่อน ๆ และน้อง ที่เป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ทั้งมวลของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ คุณชายจุม แสนพิณิจ

เสาวนีย์ เขาโรจน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.....	8
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	13
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
การนำเสนอข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ตอนที่ 1 การนำเสนอการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาใน 5 ลักษณะ.....	45
1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	46
1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา.....	48
1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา.....	63
การดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่.....	77
1.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....	77
1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนา	
หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5	
การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่.....	78
ตอนที่ 2 การนำเสนอปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา..	85
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	89
อภิปรายผล.....	95
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	100
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	110
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือ.....	112
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	117
ประวัติผู้วิจัย.....	144

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวน โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร.....	40
2	จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าหมวดสังคมศึกษา.....	46
3	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านกลุ่มวิชาที่นำมาพัฒนาหลักสูตร.....	48
4	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในรายวิชาต่าง ๆ ของกลุ่มวิชาบังคับแกน.....	50
5	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในวิชาต่าง ๆ ของกลุ่มวิชาบังคับเลือก.....	52
6	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในวิชาต่าง ๆ ของกลุ่มวิชาเลือกเสรี.....	54
7	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านทรัพยากรบุคคล.....	58
8	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการ ศึกษาข้อมูลท้องถิ่น.....	60
9	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือ กิจกรรมเสริม.....	63
10	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ดำเนินการปรับรายละเอียดของ เนื้อหาสาระ.....	67
11	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อ การเรียนการสอนให้เหมาะสม.....	71
12	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้น ใหม่.....	74
13	จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคม ศึกษา ระดับมัธยมศึกษา.....	85

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบหรือนอกระบบโรงเรียนก็ ต้องใช้หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน แต่ภาวะของสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยแต่ละท้องถิ่นก็จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ออกไป จึงส่งผลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนความต้องการทางการศึกษาด้วย ดังนั้น การนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ที่มีการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหาสาระอย่างกว้าง ๆ มาใช้ เพื่อเป็นมาตรฐานการเรียนรู้เดียวกันทั่วประเทศนั้นยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการและสภาพ ที่แท้จริงในการจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นนั้นมีน้อย (พะยอม แก้วกำเกิด, 2533) จึงทำให้หลักสูตรที่ใช้ทั่วประเทศขาดความทันสมัย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง จึงส่งผลทำให้เกิดข้อบกพร่อง และปัญหาบางประการในการใช้หลักสูตรแม่บท สัจด์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงข้อบกพร่อง ในการใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรแม่บทจากส่วนกลาง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาระดับชาติ ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในภาพรวม การนำไปใช้ไม่สามารถตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง
2. การพัฒนาหลักสูตรได้มีการยอมรับบทบาทของผู้ใช้หลักสูตรมากขึ้น ดังนั้น ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

กรมวิชาการ (2542) ได้ศึกษาถึงปัญหาในการใช้หลักสูตรสังคมศึกษา และได้สรุป ปัญหาในการใช้หลักสูตรสังคมศึกษาไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรบางชั้น บางรายวิชา มากเกินไป

2. ในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูไม่ได้เน้นกระบวนการให้นักเรียนปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ครูจะยึดหนังสือเรียนแทนหลักสูตรและบรรยาย
3. จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ทักษะด้านความคิดของนักเรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างต่ำ ครูใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบตามตัวเลือกมากกว่าข้อสอบแบบให้เขียนตอบ ทำให้นักเรียนตอบแบบความเรียงไม่เป็น
4. หลักสูตรเปิดกว้างแต่ครูและบุคลากรในห้องเรียนไม่ได้มีโอกาสจัดทำหลักสูตรหนังสือเรียนด้วยตนเอง

จากข้อบกพร่องและปัญหาในการใช้หลักสูตรแม่บท สะท้อนให้เห็นว่า การนำหลักสูตรแม่บทมาใช้ยังไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบการศึกษาในปัจจุบัน ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยสรุปความสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีสาเหตุมาจากหลายด้าน คือ ด้านสภาพและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตและทรงคนะในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาด้วย ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมโดยผู้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากเรื่องใกล้ตัวก่อนเรื่องไกลตัว ทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักรักตนเอง ไม่รู้จักท้องถิ่นที่ตนอาศัย และด้านหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ที่มีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม จำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ รู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรที่อยู่รอบ ๆ ตัวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักท้องถิ่น เกิดความรักความผูกพัน ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนและผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ ไปพัฒนาตน ครอบครัว และท้องถิ่น ตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีความสุข

ดังนั้นในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อที่จะให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่นนั้น จะต้องมีหลักสูตรที่เหมาะสม ยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง ปีพุทธศักราช 2533 มีลักษณะเด่น คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น อันได้แก่ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา กรมเจ้าสังกัด/หน่วยงานระดับกรมที่เกี่ยวข้อง ให้มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเริ่มจากการศึกษา

หลักสูตรแม่บท แล้วนำมาจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสามารถความสนใจและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น (กาญจนา คุณารักษ์, 2535) โดยที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 5 ลักษณะ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542)

ลักษณะที่ 1 ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

ลักษณะที่ 2 ปรับรายละเอียดของเนื้อหา จากหัวข้อที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

ลักษณะที่ 3 ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม จากหนังสือเรียน แผนการสอน หนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีอยู่แล้ว ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

ลักษณะที่ 4 จัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ลักษณะที่ 5 จัดทำรายวิชาชิ้นใหม่ ในกลุ่มวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรีให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยไม่ให้ซ้ำกับรายวิชาเดิมที่มีอยู่

จากแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่กระทรวงศึกษาธิการและหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายฉบับปรับปรุง ปีพุทธศักราช 2533 ที่ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัวและท้องถิ่นของตนเองได้ (กรมวิชาการ, 2536) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้ชุมชนหรือท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 27 หมวด 6 แนวทางการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเป็นการตอบสนองความต้องการของตัวผู้เรียน ผู้ปกครอง และคนในท้องถิ่น ในการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยบุคคลที่มีความสำคัญในการนำความรู้ความคิด และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นั่นก็คือ ครู แต่จากการสัมมนาหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ พบว่า ครูและบุคลากรในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น เนื่องด้วยลักษณะของหลักสูตร นโยบาย และงบประมาณที่ไม่เอื้ออำนวย (กรมวิชาการ, 2531) จึงทำให้หลักสูตรสังคมศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ (วันเพ็ญ วรณโกมล, 2542) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มวิชาสังคมศึกษานั้น นับว่ามีประโยชน์ต่อท้องถิ่นเป็นอันมาก (กรมวิชาการ, 2542) เพราะการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้นจะเป็นการแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ทั้งยังเป็นการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นตนเองได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เพื่อจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนา ใน 5 ลักษณะ คือ
  - 1.1 การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
  - 1.2 การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
  - 1.3 การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
  - 1.4 การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
  - 1.5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษา ที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาใน 5 ลักษณะ คือ
  1. การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
  2. การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
  3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
  4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
  5. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา หมายถึง การนำหลักสูตรสังคมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มาปรับปรุงให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น สามารถจัดทำได้ใน 5 ลักษณะ ที่กำหนดตามกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจท้องถิ่น โดยการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือสัมผัสกับของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ลักษณะที่ 2 การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายเนื้อหาวิชา

ลักษณะที่ 3 การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนในวิชาสังคมศึกษาที่มีอยู่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ลักษณะที่ 4 การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้มีเนื้อหาของสื่อการเรียนการสอนสอดคล้อง หรือตรงกับความต้องการของท้องถิ่น สำหรับนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ได้

ลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในกรณีพบว่าไม่มีเนื้อหา หรือเรื่องที่สนองความต้องการของท้องถิ่น บรรจุไว้ในเอกสารหลักสูตรแม่บท โดยเนื้อหาที่จัดทำขึ้นใหม่จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท

กลุ่มวิชาสังคมศึกษา หมายถึง รายวิชาต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเนื้อหาของรายวิชาในกลุ่มสังคมศึกษาจะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ศาสนา จริยธรรม รัฐศาสตร์ ประชากรศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ ปัจจุบัน

ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา หมายถึง สภาพที่เป็น อุปสรรค ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนา ใน 5 ลักษณะ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบข่ายในการนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 ระดับของหลักสูตร
  - 1.3 การพัฒนาหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.2 ความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.3 ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.4 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.5 ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.6 บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
3. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  - 3.1 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  - 3.2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2532) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียน ก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ฉำรง บัวศรี (2532) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และประมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2534) หลักสูตร หมายถึง แผนแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ ความสามารถ และประมวลประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติ ในวัยต่าง ๆ

กาญจนา คุณารักษ์ (2535) หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผน อันประกอบไปด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล

สงบ ลักษณะ (2542) หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงปรารถนา ทั้งพฤติกรรม ความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ

โบแชมป์ (Beauchamp, 1968) หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ักเรียน

เซลเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) หลักสูตร หมายถึง การจัดเตรียมมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างกว้าง ๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะโรงเรียน

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา
2. คำโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือถึงเฉพาะที่จะต้องสอบ ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้มีความรู้จบชั้น
3. กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานบันการศึกษา

โดยสรุปแล้ว หลักสูตร หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการและคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นแผนโครงการที่ประกอบด้วยความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมต่าง ๆ การวัดผลประเมินผล การเรียนการสอน

1.2 ระดับของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวถึงระดับของหลักสูตรไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท คือเป็นหลักสูตรแกนกลางที่เขียนไว้กว้าง และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศจะต้องเรียนรู้เหมือนกัน เพื่อเสริมสร้างความ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ เช่น ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยจึงมีความจำเป็นต่อคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น ฉะนั้นทุกคนต้องเรียน
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น ไม่ใช่การเรียนรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิต
3. หลักสูตรระดับห้องเรียน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด สังคมจะเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรระดับนี้ และบุคคลที่สำคัญที่สุดคือครู ซึ่งครูส่วนมากเข้าใจผิดคิดว่า ตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ตามจริงแล้ว การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียนนั้นเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ครูจะนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ประพิมพ์พรรณ ไชคสุวัฒน์สกุล (2532) ได้กล่าวถึง ระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บทที่ต้องใช้ทั่วประเทศ ดังนั้นหลักสูตรจึงกำหนดแนวทางไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ และมีสาระสำคัญที่จะให้ผู้เรียนได้รับรู้ ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้เกิดพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนมีความรู้พื้นฐานที่จะประกอบอาชีพตามความสามารถและความสนใจของตน อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติมาปรับปรุงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติและระดับท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของโรงเรียนในด้านบุคลากรและอาคารสถานที่ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่วางไว้
4. หลักสูตรระดับห้องเรียน หลักสูตรระดับนี้เป็นหลักสูตรระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการนำเอาหลักสูตรไปใช้จริงในห้องเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตรระดับชาติ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้แบ่งระดับของหลักสูตรไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่กำหนด เนื้อหา สาระ และกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกันเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งในส่วนนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่นำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับเพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความจำเป็น หรือความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น หลักสูตรในระดับนี้จะมีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติได้มากกว่าหลักสูตรแม่บท ขอบเขตของคำว่า "ท้องถิ่น" นี้มีความหมายกว้าง ครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียนหรือห้องเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าหลักสูตรนั้น ๆ ได้สร้างขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท หรือนำหลักสูตรแม่บทมาปรับ เพิ่ม ขยาย ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นระดับใด
3. หลักสูตรระดับโรงเรียนหรือห้องเรียน ที่สร้างหรือปรับ เพิ่ม ขยาย ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งอยู่และของนักเรียนนั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด และจะเป็นหลักสูตรที่มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตและท้องถิ่นของตน

เซลเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) ได้ให้ความหมายระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ โดยการยึดถือแนวทางระดับชาติ โครงการต่าง ๆ ระบบการศึกษา และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร
2. หลักสูตรระดับมลรัฐ หลักสูตรของแต่ละมลรัฐส่วนใหญ่เหมือนกับหลักสูตรที่จัดทำจำนวนในระดับนี้ จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปพัฒนาให้เหมาะสม ผู้จัดทำหลักสูตรคือ ผู้บริหารการศึกษา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร และคณะกรรมการที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มโรงเรียน เป็นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ซึ่งผู้ทำหน้าที่พัฒนา ได้แก่ สภาหลักสูตร คณะกรรมการหลักสูตรและกรรมการที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ
4. หลักสูตรระดับโรงเรียน วัดทำโดยแผนการแผนกตำราต่าง ๆ และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน
5. หลักสูตรของคณะครู จัดทำโดยในแต่ละระดับชั้นและแต่ละแผนกตำรา
6. หลักสูตรของครูแต่ละคน จัดทำโดยครู ผู้ปกครองและนักเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรที่เป็นแกนในระบบการศึกษาที่ทั่วประเทศจะต้องใช้และยึดเป็นแกนในการจัดการศึกษา เพื่อจะได้เป็นการสร้างและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาจากการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรระดับชาติ โดยหลักสูตรท้องถิ่นนี้จะต้องสร้างหรือปรับขึ้นมาจากพื้นฐานความต้องการและสภาพของท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการตอบสนองท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง
3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

1.3 การพัฒนาหลักสูตร

สังด์ อุทรานันท์ (2528) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตร ไว้ 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรกหมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2535) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การปรับปรุง โครงการที่ประมวลความรู้ เนื้อหาและประสบการณ์ทั้งหลายในหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2537) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาหรือคิดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวนักเรียนและสามารถประเมินผลได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือไม่

เซลเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

กูด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 ความหมาย คือ

1. ระบบการพัฒนาหลักสูตรหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุ หลักสูตร วิธีการสอน รวมทั้งการประเมินผล โดยจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบติดต่อกันไป หรือปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสม
2. การดัดแปลงให้แตกต่างออกไปจากของเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงแบบของหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาจึงพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การนำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับปรุงโครงสร้าง เนื้อหา และมวลประสบการณ์ทั้งหลายในหลักสูตรเดิม ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

กาญจนา คุณารักษ์ (2535) ได้กล่าวว่า ท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร คือ โรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่นำหลักสูตรไปใช้โดยตรง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ควรเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรแม่บท แล้วนำมาจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจ และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นในด้านการขยายหลักสูตรระดับชาติให้มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับปรุง ใช้ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ โดยพิจารณาถึงลักษณะของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับลักษณะพิเศษของแต่ละท้องถิ่น และลักษณะของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้นั้น ๆ สามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

สมเกียรติ ศรีสกุล (2539) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง เพิ่มเติมหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2542) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงการที่กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร ตามข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนจนสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตนเองได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับปรุง เพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย เพื่อจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นจากการเรียน

2.2 ความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรนับว่าเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางของการศึกษา แต่ด้วยความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรม และลักษณะทางธรรมชาติ ทำให้การใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศจึงมีข้อจำกัดเกิดอุปสรรคและปัญหาในการใช้หลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นและเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในแต่ละท้องถิ่น เพราะสามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

สังต์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตรเดียวกันทั้งประเทศ ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรแม่บทจากส่วนกลาง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับชาติ ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในภาพรวม การนำไปใช้ไม่สามารถตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง
2. การพัฒนาหลักสูตรได้มีการยอมรับบทบาทของผู้ใช้หลักสูตรมากขึ้น ดังนั้น ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ให้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2535) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า ท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นอาณาเขตที่เหมาะสมแก่การพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้สะดวกขึ้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งในระดับประถมศึกษา

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ว่า แม้จะมีหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง แต่ท้องถิ่นต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ยังคงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดหมายและเนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ไม่สามารถประมวลรายละเอียดที่เกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ จึงต้องพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อพรรคชนและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน และท้องถิ่นได้

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว ไปยังสิ่งที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูจับได้รวดเร็วกว่า จึงควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัว ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

4. ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชนบทของไทยมีอยู่มาก และมีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประยุกต์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรัก ความผูกพัน กับท้องถิ่นของตน

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความจำเป็นและสำคัญต่อการศึกษาในปัจจุบัน เพราะท้องถิ่นแต่ละแห่งมีสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อพรรคชนและการดำเนินชีวิตของคนทั้งในเมืองและชนบท โดยการศึกษาที่มีการใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศที่มีจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลาย มาใช้ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะด้านอาชีพ ทัศนคติ การแสดง วรรณกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

2.3 ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สังด์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า iva การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมหลักสูตรกลาง อาจจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้ สำหรับกระบวนการดำเนินงาน

ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในระดับใด หากจะให้เป็นไปได้อย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรจะดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพหรือข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิจัย สัมภาษณ์ ประชุมและสัมมนาหรือวิธีการอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา

ขั้นที่ 4 พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลาง และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นมา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในกรณีสร้างเพิ่มเติม ควรระบุจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน

ขั้นที่ 6 ดำเนินการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศและติดตามมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอขั้นตอนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน โดยดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น สภาพของโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
- 2) ศึกษาหลักสูตรแม่บท คำอธิบายของหลักสูตรว่าเปิดโอกาสให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างไร

ขั้นที่ 2 กำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น คือ การนำข้อมูลพื้นฐานมา กำหนดความต้องการจำเป็น โดยจัดอันดับความสำคัญของสิ่งที่จะพัฒนาหลักสูตร เช่น ปัญหาอาชีพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาสังคม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนสามารถ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพิ่มเติมให้สอดคล้องในสิ่งที่จะเรียนในสมุดประจำชั้น (ป.02-2)

ขั้นที่ 4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา หรือเนื้อหา หรือกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดให้เรียน

ขั้นที่ 5 จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการสอน

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ การนำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปทดลองใช้ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวทซ์ (2535) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น อาจจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้ สำหรับกระบวนการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในระดับใดหากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ก็อาจจะดำเนินการอย่างเป็นขั้นดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
2. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ
3. ศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่องสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
4. การดำเนินการคัดเลือกเนื้อหาสาระ หรือประสบการณ์ที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลาง
5. กำหนดแผนในการทดลองใช้แนวการสอน หรือแผนการสอนที่ได้ปรับขยายแล้ว
6. การปรับปรุงแก้ไข

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานซึ่งมีประมาณ 5-8 คน และคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอน ด้านสภาพของท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งบุคคลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ครูหรือผู้สอน, ผู้บริหารโรงเรียน, ศึกษานิเทศก์, วิทยากรท้องถิ่นและนักวิชาการ

ขั้นที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

คณะทำงาน ต้องดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 สสำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพัฒนาการของด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

2.3 ศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บท เกี่ยวกับปรัชญา หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและอื่น ๆ

2.4 วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น

ในการกำหนดจุดประสงค์ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ เขียนด้วยภาษาที่ชัดเจนและกะทัดรัด และเป็นจุดประสงค์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นที่ 4 การกำหนดเนื้อหา

คณะทำงานควรกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับวัย และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน มีความต่อเนื่องกับรายวิชาในชั้นต้น มีความถูกต้องทันสมัย น่าสนใจและเหมาะสมกับคาบเวลา

ขั้นที่ 5 การกำหนดกิจกรรม

คณะทำงานควรที่จะกำหนดกิจกรรมที่จะจัดให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้ออย่างละเอียด

ขั้นที่ 6 การกำหนดคาบเวลาเรียน

ในการกำหนดคาบเวลาเรียน มักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรแม่บท และปริมาณของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นเครื่องกำหนด

ขั้นที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล

ควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 การจัดทำเอกสารหลักสูตร

หลังจากสร้างหรือจัดทำหลักสูตรแล้ว ควรจะจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น

ขั้นที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร

ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งตัวกำหนดเป็นแบบอย่างมีขั้นตอนและระบบ

ขั้นที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร

โดยเขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ขั้นที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้

เมื่อหลักสูตรได้รับอนุมัติแล้ว สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้ทันที

ขั้นที่ 12 การประเมินหลักสูตร

ในการประเมินผลหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง

สำลี ทองธิว (2543) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในงานวิจัยโครงการ มีคฤหกิจงานไม้แกะสลักและงานไม้ โรงเรียนบ้านแก้ว ชุมชนบ้านถวาย ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ อาชีพ และวิถีชีวิตชุมชน

ขั้นที่ 2 ออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหา ประสบการณ์ การเรียนรู้ ผู้มีส่วนร่วม ในการถ่ายทอดความรู้และประเมินผล

ขั้นที่ 3 ครูที่เกี่ยวข้องค้นคว้าข้อมูลร่วมกับชุมชนเพื่อนำมาเป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตร ครูสร้างหลักสูตร กำหนดโครงสร้าง การบริหารจัดการ แผนการสอน สื่อการสอน แบบวัด และประเมินผลการเรียน

ขั้นที่ 4 การวิพากษ์หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แผนการกระบวนกร ถ่ายทอดความรู้ แบบวัดและประเมินผล โดยครูและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญจาก สถาบันการศึกษา และทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 5 ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 6 แจ้งผู้ปกครองและกรรมการหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอแนวร่วมในการ ใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 7 ลงมือใช้หลักสูตรท้องถิ่น และประเมินผลสัมฤทธิ์ เน้นชุมชนเป็น ห้องเรียน เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นชุมชนเป็นแนวร่วมให้ความรู้และประเมินผล

ขั้นที่ 8 ศึกษาผลกระทบโดยตรงต่อครูและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน และ ผลกระทบต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตลักษณะทางกายภาพ และศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน การทำงานเป็นแนวร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขั้นที่ 9 สรุปผลกระทบเชิงบวกและลบที่มีต่อการพัฒนาความเข้มแข็งทาง ชุมชน และนำเสนอข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าปัจจัยอื่น ๆ ต่อ

กรมวิชาการ (2542) ได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยหลักสูตร และสภาพการใช้หลักสูตรในปัจจุบัน
3. ศึกษาแนวคิด รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดรูปแบบหลักสูตร
4. ยกร่างหลักสูตร จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ ตลอดจนหลักเกณฑ์

การใช้หลักสูตร

5. กำหนดจุดประสงค์ และรายละเอียดของกลุ่มวิชาและรายวิชา
6. จัดทำเอกสารประกอบการใช้หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
7. ทดลองและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ปรับปรุงแก้ไขจากผลของการ

ทดลอง

8. ประกาศใช้หลักสูตรทั่วประเทศ
9. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

เซลเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. การศึกษาตัวแปรต่าง ๆ จากภายนอก
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
3. การออกแนวหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผลหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น จึงพอจะสรุปได้ว่าขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร
4. การกำหนดเนื้อหา
5. การกำหนดกิจกรรม
6. การกำหนดการวัดผลประเมินผล
7. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้
8. การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร
9. การนำหลักสูตรไปใช้

2.4 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถทำได้ในลักษณะ ดังนี้

1. การปรับ หมายถึง การปรับเนื้อหาสาระหรือมวลงประกอบการณ์ในหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น
2. การขยาย หมายถึง เนื้อหาใดที่ในท้องถิ่นรู้จักกันดีแล้วก็ควรให้ผู้เรียนได้เรียนลึกลงไปอีก
3. การเพิ่ม หมายถึง เนื้อหาบางเนื้อหา เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นที่ควรเรียนรู้ แต่คนในท้องถิ่นอื่นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้

รัตนะ บัวสนธิ์ (2536) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ใน 3 แนวทาง คือ

1. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นโดยปรับเปลี่ยนบางส่วนของหลักสูตรกลาง โดยการปรับองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรกลางที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสม สำหรับนำไปใช้ในแต่ละสภาพท้องถิ่น
2. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นส่วนย่อยเพื่อใช้เสริมหลักสูตรกลาง โดยการพัฒนาหลักสูตรขึ้นใหม่โดยเฉพาะ สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนการสอนเสริมเนื้อหากลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตรกลาง
3. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นใช้สำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ

จิไลวรรณ เหมือนชาติ (2538) ได้สรุปแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทำได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับหรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาจากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชา
3. การปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่
5. การจัดทำเนื้อหารายวิชาขึ้นมาใหม่
6. การจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือการเรียนการสอน หนังสือแบบฝึกหัด ฯลฯ ขึ้นใหม่

สมเกียรติ ศรีสกุล (2539) ได้เสนอวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. เพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว
2. กำหนดกิจกรรมเสริม
3. ทำสื่อเสริม
4. พัฒนาระบบการเรียนการสอน
5. จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี

กรมวิชาการ (2539) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นไว้ 5 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยสามารถลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือในคำอธิบายรายวิชา วิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้จุดประสงค์ หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

2. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้สามารถกระทำได้ทุกกลุ่มประสบการณ์และทุกรายวิชา ด้วยการกำหนดรายละเอียดกิจกรรมที่ปฏิบัติในการเรียนการสอนของกลุ่มวิชา/รายวิชานั้น ๆ จากกิจกรรมที่ระบุไว้ในคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ซึ่งรายละเอียดของกิจกรรมที่ปรับหรือจัดขึ้นจะปรากฏอยู่ในแผนการสอน และประการสำคัญที่สุดก็คือ การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยวิธีการปรับหรือจัดกิจกรรมเสริมนี้ จะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้ และเวลาเรียน ตลอดจนเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

3. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม หรือสร้างรายวิชาเพิ่มเติมในประเภทวิชาเลือก

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการจัดทำคำอธิบาย หรือจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่หลังจากที่ศึกษาแล้วพบว่า สิ่งที่ควรจะมีการพัฒนานั้นไม่มีปรากฏในจุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชา/กลุ่มวิชาใด ๆ ในหลักสูตรแม่บท

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำหนังสือคู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัดหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาและสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นใหม่นี้ อาจจะใช้คำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ได้

5. ปรับปรุงเลือกสื่อการเรียน เลือกใช้สื่อการเรียนโดยการปรับปรุงสื่อที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

จากแนวคิดของนักการศึกษาในวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในปัจจุบัน มีอยู่ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
5. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

2.5 ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มของคณะพัฒนา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา ครู นักพัฒนาหลักสูตร และนักวัดผลการศึกษา
2. กลุ่มของผู้ที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน ได้แก่ ผู้เขียนหนังสือ บุคคลที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชน ผู้แทนราษฎร ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครองนักเรียน
4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน ได้แก่ ผู้เรียนและนักแนะแนวการศึกษา

วิไลวรรณ เหมือนชาติ (2538) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบด้วยบุคลากร 2 ฝ่าย คือ

1. บุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักเรียน
2. บุคลากรภายนอกโรงเรียน ได้แก่

2.1 นักวิชาการ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา อาจารย์จากวิทยาลัยครู หรือมหาวิทยาลัย

2.2 ตัวแทนประชากรในสังคม ได้แก่ ผู้ประสบความสำเร็จในแต่ละสาขา อาชีพ รวมทั้งผู้สนใจ

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ ศรีสกุล (2539) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีดังนี้

1. นักบริหารหลักสูตร ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ อธิบดีกรมวิชาการ, รองอธิบดีกรมวิชาการ, ผู้เชี่ยวชาญประจำกรมวิชาการ, ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร, ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ, ผู้อำนวยการสำนักงานทดสอบทางการศึกษา และผู้อำนวยการกองการวิจัยทางการศึกษา

2. นักวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันต่าง ๆ

3. ครู อาจารย์ และศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ครู อาจารย์ และศึกษานิเทศก์ ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรโดยตรง

4. นักบริหาร ได้แก่ ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับกระทรวงศึกษาธิการ ทบวง การศึกษาที่เกี่ยวข้อง อธิบดี และรองอธิบดี เลขาธิการและรองเลขาธิการ ศึกษาธิการเขต ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูใหญ่และอาจารย์ใหญ่ รวมทั้งผู้ช่วยฯ ฝ่ายวิชาการ

5. บุคคลภายนอก ได้แก่ บุคคลอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร เช่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการที่เขียนตำรา หนังสือ และแบบเรียน นักวัดผล นักแนะแนว และผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

กรมวิชาการ (2542) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

1. ครู/ศึกษานิเทศก์ (Teacher/Supervisors)
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร (Curriculum Specialist) (รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการวิจัยสูตร)

3. ผู้บริหารโรงเรียน (Principals)

4. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา / ผู้ทรงคุณวุฒิ (Special Experts)

5. ผู้แทนของชุมชน / ท้องถิ่น (Lay Public Representatives)

6. นักเรียน (Students)

เซลเลอร์ และอเล็กแซนเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ควรประกอบด้วย

1. บุคลากรภายในโรงเรียน เช่น นักเรียน ครู
2. บุคลากรภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร นักการศึกษาในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน

โบแชมป์ (Beauchamp, 1968) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม
2. นักวิจัยทางด้านหลักสูตร
3. ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และนักบริหารการศึกษา
4. ตัวแทนประชาชน
5. นักเรียน

เดวิด จี อาร์มสตรอง (David G. Armstrong, 1989) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร (Curriculum Specialist)
2. ครู/ศึกษานิเทศก์ (Teacher/Supervisors)
3. ผู้บริหารโรงเรียน (Principals)
4. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา/ผู้ทรงคุณวุฒิ (Special Experts)
5. ผู้แทนของชุมชนท้องถิ่น (Lay Public Representatives)

จึงอาจจะสรุปได้ว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จะประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจาก 2 กลุ่ม คือ มาจากหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งจะประกอบไปด้วย นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่สอง คือ บุคคลที่มาจากท้องถิ่น ซึ่งจะประกอบไปด้วย ผู้นำของท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เป็นต้น

2.6. บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ครู นับว่าเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด รวมทั้งตัวของครูเองก็เป็นบุคคลที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรการเรียนการสอนด้วยตนเอง ดังนั้น บทบาทของครูจึงจะต้องมีความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง (กรมวิชาการ, 2542)

สังกัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนในฐานะผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง จึงมีบทบาท ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน
2. ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
3. ทำการสอนให้มีประสิทธิภาพที่สุด
4. แสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการใช้หลักสูตร

ประพิมพ์พรรณ โชคสุวัฒน์สกุล (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ครูอาจารย์เป็นผู้ใช้หลักสูตรในห้องเรียน จึงมีหน้าที่และบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร ดังนั้น ครูจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ

กรมวิชาการ (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทครูผู้สอนวิชาท้องถิ่นของเราในการใช้หลักสูตรควรดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ จุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาให้เข้าใจอย่างชัดเจน
2. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะนำมาใช้เป็นสื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และศึกษาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา หรือใช้วิธีการออกแบบสอบถามความต้องการของบุคคลในท้องถิ่นในหลาย ๆ อาชีพที่เป็นบิดา มารดา ผู้ปกครองของนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาในท้องถิ่นนั้น ๆ เกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาสาระตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. นำรายละเอียดของเนื้อหามาพิจารณาในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาท้องถิ่นของเรา เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม ฯลฯ
5. การวัดและการประเมินผลครูผู้สอนควรใช้การวัดและประเมินผลหลาย ๆ แบบ

จึงสรุปได้ว่าบทบาทครู นอกจากจะต้องเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนให้พอเหมาะกับวัย สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย แนวดำเนินการของหลักสูตรแต่ละระดับ ยังจะต้องเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้แต่ละกลุ่มวิชาตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ตามธรรมชาติของแต่ละชาติด้วย ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดความ

กระตือรือร้นที่จะใส่ใจใคร่รู้ และความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนจนสามารถบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

3. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

3.1 โครงสร้างหลักสูตรสังคมศึกษา

กรมวิชาการ (2542) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรก่อนที่จะลงมือดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องควรศึกษาแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นหรือแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นโดยเฉพาะ และรวมทั้งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและลักษณะวิชาในหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาแต่ละกลุ่มเสียก่อน โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย

- วิชาบังคับแกน มี 6 รายวิชา
- วิชาบังคับเลือก มี 9 รายวิชา
(ให้เลือกเรียนเพียง 6 รายวิชา)
- วิชาเลือกเสรี มี 29 รายวิชา

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย

- วิชาบังคับแกน มี 6 รายวิชา
- วิชาเลือกเสรี มี 46 รายวิชา

วิชาบังคับแกน เป็นวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนทั้งประเทศจะต้องเรียนรู้เหมือนกัน ในลักษณะหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง แต่อาจยืดหยุ่นได้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งปลูกฝังความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระเพื่อความเป็นเอกภาพและความเป็นไทยร่วมกัน กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการที่สำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ไว้ในลักษณะที่บูรณาการกัน และให้มีทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ พัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความภูมิใจในความเป็นไทยและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในวิชาบังคับแกนนี้ ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ 3 ลักษณะ คือ การปรับ

กิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ และการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

วิชาบังคับเลือก เป็นวิชาพื้นฐานที่เสริมวิชาบังคับแกนและในส่วนที่ต้องการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน ลักษณะของวิชาบังคับเลือกนี้จะมีทั้งเนื้อหาที่บูรณาการกันและเป็นเนื้อหาเฉพาะเรื่อง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากวิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือกนี้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรเองได้ในทุกลักษณะ

วิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวน 29 รายวิชา ศึกษา รายละเอียดคำอธิบายรายวิชาได้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) วิชาเลือกเสรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ มีลักษณะเป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นหาความถนัดและความสามารถอันเป็นเครื่องชี้แนะให้ตัดสินใจเลือกเรียนวิชาที่เหมาะสม และได้พัฒนาสติปัญญาและความสามารถได้สูงสุดตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เช่น วิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย กฎหมายในชีวิตประจำวัน การปกครองของไทย สิ่งแวดล้อมศึกษา ภูมิศาสตร์เบื้องต้น ฯลฯ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวน 46 รายวิชา ศึกษา รายละเอียดคำอธิบายรายวิชาได้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) วิชาเลือกเสรีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความพอใจ หรือความถนัด หรือความต้องการของแต่ละคน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน เช่น วิชาภูมิศาสตร์กายภาพ เอเชียใต้ในโลกปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ไทย ศาสนาสากล กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ฯลฯ ซึ่งวิชาเลือกเสรีท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ในทุกลักษณะ

3.2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

กลุ่มวิชาสังคมศึกษาเป็นอีกกลุ่มวิชาหนึ่งที่สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรได้เลย เพราะพื้นฐานของวิชามีความสัมพันธ์ท้องถิ่นโดยตรง จึงมีความเหมาะสมอย่างมากที่จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพื่อที่จะให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นที่เป็นจริง ในปัจจุบันศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2542) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ดังที่สรุปได้ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542)

1. **ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม** โดยให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของท้องถิ่นตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรเท่านั้น แต่จะไม่ไปเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของเนื้อหาสาระจากหัวข้อในคำอธิบายรายวิชาหรือเพิ่มจำนวนคาบเวลาเรียน

จากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือจัดทำรายวิชาขึ้นมาใหม่ กิจกรรมที่จะจัดทำได้ เช่น ในรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเสริมโดยออกไปดูสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสำนึกในการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ชุมชนของตน หรือรายวิชา ส 102 ประเทศของเรา 2 ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเสริม โดยจะจัดทัศนศึกษาไปดูสภาพแท้จริงของโบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งความรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเพื่อให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์มรดกของชาติ และเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ของความภาคภูมิใจในความเป็นปึกแผ่นของชาติไทย ในทำนองเดียวกันนี้ ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเสริมได้ทั้งใน รายวิชา ส 204 และ ส 306 ประเทศของเรา 3 และ ประเทศของเรา 4 เช่น ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชน หรือจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้ สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในท้องถิ่นของตน ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยได้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นตอนของการปรับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนนั้น ผู้สอนควรพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพ/ปัญหาในท้องถิ่นและแนวทางการปรับสภาพกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของตน
2. ศึกษาวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้แล้วในหลักสูตร แล้วกำหนดโครงสร้างเนื้อหาที่จะสอน
3. จัดทำแผนการสอนโดยให้มีกิจกรรมหลัก และกิจกรรมเสริมในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา จากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนไป จากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ท้องถิ่นสามารถดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในลักษณะของความคิดรวบยอด รวมทั้งสามารถปรับปรุง เพิ่มเติม หรือจัดทำสื่อการเรียนรู้การสอนสำหรับแต่ละรายวิชาขึ้นเองได้ ผู้ดำเนินการควรจะได้ทำความเข้าใจในความคิดรวบยอดหรือสาระของความรู้ที่ต้องการจะให้เกิดในตัวผู้เรียนเมื่อได้เรียนรู้ในแต่ละรายวิชาไปแล้วเสียก่อน แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอน

ขั้นตอนของการปรับรายละเอียดเนื้อหานี้ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาแต่ละรายวิชาในหลักสูตรแม่บท
2. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะลด/เพิ่ม ปรับจากประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 1
3. นำเอารายละเอียดที่ได้จากข้อ 2 ไปปรับเข้าในโครงสร้างขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละรายวิชา แล้วจัดทำสื่อขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม ฯลฯ
4. พิจารณาปรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดทำไว้ในข้อ 3

3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม ด้วยการเลือกปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว โดยเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เมื่อท้องถิ่นได้ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร สำรวจ รวบรวมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยากร ตลอดจนวิเคราะห์สื่อการเรียนการสอนแล้ว ท้องถิ่นอาจดำเนินการ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนทั้งในหนังสือเรียน คู่มือครู แนวการสอน แผนการสอน หนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีอยู่ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ได้ปรับรายละเอียดและเป็นปัจจุบันขึ้น เช่น จากการศึกษา วิเคราะห์ คำอธิบายรายวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรี ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ผู้สอนอาจทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมในหัวข้อที่ปรากฏในหลักสูตรเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว และชุมชนในสังคมประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โครงสร้างการปกครองสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การเลือกตั้งและกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เช่น มาตราในหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 2, 4 และส่วนที่ 8 โดยนำสาระในมาตราต่าง ๆ มาจัดทำเป็นเอกสารเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายเป็นความเรียงให้เข้าใจง่ายขึ้น ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯลฯ ทั้งนี้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงคาบเวลาที่มีอยู่เดิม แต่จะสอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่น

4. **การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่** ให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ของคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดขึ้นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้สอนจะจัดสื่อเสริมหรือเพิ่มเติมรายละเอียดในบางส่วนที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นดังกล่าวแล้ว ผู้สอนสามารถจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ได้ทันที หากเป็นว่ามีความจำเป็น ต้องจัดทำเพื่อให้สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับสภาพและความต้องการอย่างแท้จริง

5. **การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่** ที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาในหลักสูตรแม่บท โดยรายวิชาที่ทำขึ้นมาใหม่นี้จะต้องไม่เป็นเนื้อหาหรือรายวิชาที่ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาหรือรายวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตร นอกจากนี้ท้องถิ่นจะสามารถจัดทำรายวิชาชิ้นใหม่ในกลุ่มวิชาบังคับเลือกเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นยิ่งขึ้นแล้ว ยังสามารถจัดทำรายวิชาชิ้นใหม่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรีได้อีกทางหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตามหากท้องถิ่นต้องการที่จะจัดทำรายวิชาชิ้นใหม่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรีของกลุ่มวิชาสังคมศึกษาแล้ว คณะผู้จัดทำควรจะได้ศึกษาลักษณะและธรรมชาติของวิชาเลือกเสรีในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาที่มีอยู่แล้วเสียก่อน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกับรายวิชาที่มีอยู่แล้วและสามารถสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

จากแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้แนวทางไว้ นั้น พอจะสรุปได้ว่า รายวิชาในกลุ่ม รายวิชาในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาทุกรายวิชาสามารถที่จะดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรได้ในทุกลักษณะ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ให้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษาไว้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่
5. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ศิริชัย อนันต์ผล (2534) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหา การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศงานปฏิบัติการสอน ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนมัธยมศึกษาตอนต้น และครูผู้สอนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษาหลักสูตรแม่บท มีการแนะนำจากศึกษานิเทศก์ และสนับสนุนจากโรงเรียนให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรแม่บท โดยศึกษาจากตัวเอกสารหลักสูตร ด้านการศึกษา สัมภาษณ์รวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะของท้องถิ่น มีการเสนอแนะและสนับสนุนให้สำรวจ สภาพ ปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น โดยวิธีศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ ด้านการวิเคราะห์ข้อสารสนเทศทางการศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร มีการเสนอแนะ และสนับสนุนให้ดำเนินการโดยครูมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ของนักเรียน ด้านการพิจารณาหลักสูตร/รายวิชา ตามลักษณะต่าง ๆ มีการเสนอแนะและสนับสนุนให้ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา เลือกใช้ ปรับปรุงเพิ่มเติม สื่อที่มีอยู่แล้ว จัดทำสื่อการเรียนขึ้นมาใหม่ ทุกลักษณะมีการดำเนินการ ยกเว้นการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาขึ้นมาใหม่ ด้านการเสนอขออนุมัติหลักสูตร พบการเสนอแนะและดำเนินการ โดยผ่านการพิจารณาจาก คณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน และคณะกรรมการภายในกลุ่มหรือหมวดวิชา ปัญหาในด้านต่าง ๆ พบว่า ส่วนใหญ่ขาดเอกสารที่เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และยังขาดวิทยากรผู้รู้มาให้คำแนะนำ

สมพิศ วงษ์แหยม (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม นั้นเป็นลักษณะการพัฒนาหลักสูตรที่ดำเนินการมากที่สุด ทรัพยากรท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคล และนำมาใช้ในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาการนำทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในด้านทรัพยากรบุคคลและปัญหาที่พบคือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอ ปัญหาในการนิเทศของศึกษานิเทศก์ พบว่า ศึกษานิเทศก์มีภารกิจอื่นที่ต้องปฏิบัติ จึงไม่สามารถนิเทศได้ตามกำหนด

และปัญหาในด้านการประเมินผลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร ปัญหาคือเรื่องการสร้างเครื่องมือ

ปราณี เปี่ยมคล้า (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้น ป.1-2 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมครูศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและเป็นผู้ดำเนินการ ครูประถมศึกษามีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกด้าน สาเหตุเกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและขาดงบประมาณ

วิจิตร ไชยศิลป์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน ประชากร ได้แก่ ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2 และ 3 ปีการศึกษา 2536 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มีการพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มทักษะภาษาไทย โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว และจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน ส่วนการปรับ เพิ่ม ลด รายละเอียดการจัดทำเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ มีการดำเนินการค่อนข้างน้อยและดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มทักษะภาษาไทยและกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์เท่านั้น ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่ได้แก่ ขาดเอกสารหรือแหล่งความรู้สำหรับให้ครูศึกษาและค้นคว้า ขาดวัสดุและงบประมาณในการดำเนินงานซึ่งครูส่วนใหญ่แก้ปัญหาโดยร่วมกันจัดทำในระดับกลุ่มโรงเรียน และครูเหล่านั้นได้เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นและงบประมาณเพื่อช่วยเหลือครูและโรงเรียน

กิตติพิศ ศิริสุตร (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2533) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์อำเภอ และประชาชนชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับ เพิ่มรายละเอียดเนื้อหา ปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน โดยการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนิมนต์พระสงฆ์มามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการศึกษาและนำภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่อง วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับ เพิ่ม รายละเอียดเนื้อหาและปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน มีครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนปัญหาที่พบครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดงบประมาณและขาดเอกสารในการค้นคว้า แนวทางแก้ไขปัญหาโดยการจัดประชุมอบรมให้ความรู้

สุชาติพิทย์ งามนิล (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมในชุมชน มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติที่โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่นำมาใช้ ได้แก่ พืช และสัตว์ โดยนำมาเป็นวัสดุประกอบการเรียนการสอนหลังจากพัฒนาหลักสูตร ตามความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ บุคลากรภายในโรงเรียน โดยการเชิญมาเป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และวัด โบสถ์ มัสยิด โดยใช้เป็นสถานที่ในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของครูในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากรทางสังคมในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยการศึกษาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ปัญหาการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพที่โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่พบคือ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยเหนือ และบุคคลที่เป็นทรัพยากรอยู่ห่างไกล ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ในกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพ คือ บุคคล

ที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาร่างพื่อ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัด เวลาไม่เหมาะสมต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

มาลินี สวยศำข้าว (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ในด้านการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครูสังคมศึกษา เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ใช้ความรู้เรื่องประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับ บุญ-บาป และ นรก-สวรรค์ หมู่บ้านวัฒนธรรมหรือแหล่งวัฒนธรรม และชีวประวัติของบุคคลในท้องถิ่น วิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์รายวิชา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้การบรรยายประกอบการซักถาม อธิบายและใช้สื่อประกอบ และสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาที่สอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนและบริเวณโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในท้องถิ่น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมและความสนใจของนักเรียน ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหา ดังนี้ คือ ด้านการเตรียมการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนขาดทักษะในการอธิบาย และแสดงความคิดเห็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นักเรียนขาดทักษะในการทำข้อทดสอบแบบอัตนัย

มณฑิชา ชนะสิทธิ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา ประชากรคือ ครูผู้สอน และประชาชนชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างหลักสูตร หลักการ/แนวคิดโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้านของโรงเรียนส่วนใหญ่ คือ การ

ศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การประกอบอาชีพ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชน โรงเรียนส่วนใหญ่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยครูผู้สอน และในวิชาเลือกเสรีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม เป็นการปฏิบัติ การสาธิต และลักษณะการปรับรายละเอียดเนื้อหาโดยปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา และเป็นผู้กำหนดเนื้อหาการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านเกษตรกรรม มาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบสาธิต สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นของจริงที่ได้จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน ครูผู้สอนประชาสัมพันธ์หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ การประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลหลักสูตรโดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติและผลงานของผู้เรียน ปัญหาที่พบคือ ขาดแคลนงบประมาณ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนใช้เวลามากกว่าที่กำหนด และครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน

นิตยา บุตรศรี (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านการประกอบอาชีพ มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะของการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริม โดยดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในระดับประถมศึกษา และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพในระดับมัธยมศึกษา การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชานั้น ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านจากประสบการณ์เดิมของตน มากำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชาและดำเนินการสอนเองในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนใช้วิธีมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาหรือรวบรวมความรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาอภิปราย และสรุปร่วมกันในชั้นเรียน สำหรับการจัดกิจกรรมเสริม ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำนักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น ในการบริหารและบริการหลักสูตรนั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการประกอบอาชีพ โดยการศึกษาความรู้จากผู้รู้ และนำผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาร่วมดำเนินการในด้านการจัดเตรียมสถานที่ การจัดบริการวัสดุหลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียมบุคลากร ส่วนในการสอนนั้นครูผู้สอนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการ

สอน ซึ่งส่วนใหญ่ได้นำเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญา ชาวบ้านมาถ่ายทอด โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามปกติ ปัญหาที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่มี ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้ สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึง ไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน จึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

มอเรเดียน (Mooradian, 1986) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Curriculum planning in a selected schools district that lacks of curriculum staff works." วัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือก บุคคลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ดี โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง ประกอบด้วย ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 202 คน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการศึกษา จำนวน 7 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 40 คน และได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับหลัก สูตร จำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร ท้องถิ่นควรมีคุณสมบัติดังนี้คือ มีการศึกษาระดับปริญญา เป็นผู้บริหารการศึกษา และทำงาน เกี่ยวกับหลักสูตร ในการดำเนินการจัดหลักสูตรนั้นต้องมีการดำเนินการร่วมกับบุคคลทุกฝ่ายดังกล่าว โดยจัดหลักสูตรให้ครอบคลุมทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สำหรับทรัพยากรที่นำมา พิจารณาในการจัดหลักสูตรได้จากองค์การการศึกษาในท้องถิ่น โครงการจัดการศึกษา ครอบครัวยุ และสิ่งที่ท้องถิ่นให้ความสนใจ

แมคคาร์เตอร์ (McCarter, 1996) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A study of the efforts to implement multicultural education in public schools curriculum." เพื่อศึกษาการปรับ หลักสูตรในโรงเรียนที่มีนักเรียนที่หลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถให้หลักสูตรร่วมกันได้ใน โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหารจาก 14 โรงเรียนใน Oklahoma ซึ่งมาจากส่วนต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเนื้อหาการสัมภาษณ์จะเกี่ยวกับด้านการกำหนด นโยบาย แนวทางการจัดหลักสูตรให้กับนักเรียนต่างวัฒนธรรมและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำ หลักสูตรไปใช้ โดยแบ่งขนาดโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มดังกล่าวเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก, ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนต่างวัฒนธรรมได้รับ หลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและโรงเรียนที่มีนักเรียนต่างวัฒนธรรมสามารถนำหลักสูตรที่ปรับ ไปใช้ได้

ฮอล (Hall, 1999) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The impact of the core knowledge curriculum on the achievement of seventh and eight grade students." จุดประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อสำรวจถึงอิทธิพลของหลักสูตรใหม่ ที่มีต่อความสำเร็จของนักเรียนระดับกลางในโรงเรียนรัฐบาลในจอร์เจีย จากการศึกษารายละเอียดที่แตกต่างกันที่สำคัญของ ITBS score ระหว่างนักเรียนชั้น ม.2 และชั้น ม.3 ซึ่งถูกสอนด้วยหลักสูตรใหม่เปรียบเทียบกับนักเรียนที่ถูกสอนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น และศึกษาถึงอัตราส่วนของนักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษที่สอบตกในเทอมแรก รวมไปถึงอัตราส่วนของนักเรียนที่ยังคงเรียนต่อไปจนถึงชั้น ม.3 โดยพบว่ามีสถิติของความแตกต่างในวิชา การพัฒนาทักษะการอ่าน การอ่าน การคำนวณทางคณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ แต่ไม่พบความแตกต่างในวิชาทักษะทางภาษา ภาษาศาสตร์ ทักษะทางคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังไม่มีสถิติของความแตกต่างของอัตราส่วนนักเรียนชั้น ม.3 ที่เรียนภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ที่สอบตกในเทอมแรก และสถิติของนักเรียนที่ยังคงเรียนอยู่จนถึงชั้น ม.3 หลักสูตรใหม่นี้ถูกพิจารณาให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตร คือ ครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริม โดยครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อท้องถิ่นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชา
สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ประชากรและตัวอย่างประชากร
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ศึกษาหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)
- 1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งสัมภาษณ์นักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในปีการศึกษา 2544 ที่ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ซึ่งตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 2 ประเภท โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างประชากร ดังนี้

1. ตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม คือ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างประชากร แบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้
  - 1.1 สุ่มจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทั่วประเทศ พบว่ามีจำนวน 2,585 โรงเรียน แยกตามภูมิภาคมี 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ประกอบด้วย 9 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 213 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 166 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 19 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 1,131 โรงเรียน ภาคตะวันตก ประกอบด้วย 5 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 117 โรงเรียน ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 340 โรงเรียน ภาคกลาง ประกอบด้วย

22 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 618 โรงเรียน (ข้อมูลจากกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2543)

1.2 สุ่มโรงเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในข้อ 1.1 มาร้อยละ 10 จากโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย จะได้จำนวนโรงเรียน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร

ลำดับที่	ภูมิภาค	จำนวนโรงเรียน	จำนวนโรงเรียนที่สุ่มได้ ตามอัตราส่วนร้อยละ 10
1.	เหนือ	213	21
2.	ใต้	340	34
3.	ตะวันออก	166	17
4.	ตะวันตก	117	12
5.	กลาง	618	62
6.	ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,131	113
	รวม	2,585	259

1.3 สํารวจข้อมูลเบื้องต้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา โดยผู้วิจัยส่งแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้จำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษาให้ครบตามจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สุ่มได้ในข้อ 1.2

1.4 นำข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นกลับคืน ในข้อ 1.3 มาวิเคราะห์ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามที่โรงเรียนได้ดำเนินงาน โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนที่ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา และโรงเรียนที่ไม่ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา พบว่า มีโรงเรียนที่ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา จำนวน 259 โรงเรียน เลือกรหัสหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างประชากร มาโรงเรียนละ 1 คน รวมตัวอย่างประชากรหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 259 คน

2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างประชากร ดังนี้

2.1 นำข้อมูลที่ได้รับจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในข้อ 1.4 มาวิเคราะห์ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามที่โรงเรียนได้ดำเนินงาน คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ และโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะอื่น

2.2 สุ่มจำนวนโรงเรียนที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ในข้อ 2.1 พบว่ามีโรงเรียนที่จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ และโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย

2.3 สุ่มตัวอย่างประชากรครูสังคมศึกษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์จากจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในข้อ 2.2 โรงเรียนละ 1 คน รวมตัวอย่างประชากรครูสังคมศึกษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 3 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดมี 3 ชุด เพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วยแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการสร้างเครื่องมือ

1.1 ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากงานและเอกสารในประเทศและต่างประเทศ

1.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 2 คน และครูสังคมศึกษาที่เคยดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 2 คน

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

2.1 กำหนดกรอบคำถาม จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ มาสร้างเป็นแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีข้อกระทงคำถามจะเกี่ยวกับการดำเนินงาน

พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ใน 5 ลักษณะ คือ การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียน การสอนให้เหมาะสม การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ และการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชา เพิ่มเติมชิ้นใหม่ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1.1 แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ผู้ตอบแบบสำรวจ คือ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา มีรอบคำถามในเรื่องลักษณะการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาใน 5 ลักษณะ

2.1.2 แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา มีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) และปลายเปิด (Open-ended) มีรอบคำถามในเรื่อง เพศ วุฒิการศึกษา การอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ และปลายเปิด มีรอบคำถามในด้านการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ การจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด มีรอบคำถามในเรื่องปัญหาในแต่ละด้านของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.1.3 แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ครูสังคมศึกษาที่ได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่ มีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ในเรื่อง ประสบการณ์สอนวิชาสังคมศึกษา วุฒิการศึกษา หน้าที่รับผิดชอบ การอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่ สัมภาษณ์ในด้านวัตถุประสงค์ของรายวิชาใหม่ การดำเนินงานจัดทำรายวิชาใหม่

การทดลองใช้รายวิชาใหม่ การสอนในรายวิชาใหม่งบประมาณ และด้านปัญหาในการดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

3. ปรับปรุงเครื่องมือ

3.1 นำแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความถูกต้องตามเนื้อหา ความครอบคลุมของข้อความ ชัดเจนของภาษาแต่ละข้อคำถาม เพื่อนำไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้

3.2 นำแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูผู้สอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

3.3 นำแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงไปใช้กับตัวอย่างประชากร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงอธิบดีกรมสามัญศึกษา เพื่อให้ออกหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย ถึงผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เป็นกลุ่มประชากร

4.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยแก่อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เป็นตัวอย่างประชากรในการตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4.3 **แบบสำรวจ** ผู้วิจัยส่งแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษาไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในแต่ละภูมิภาค โดยผู้วิจัยได้นัดหมายเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการส่งแบบสำรวจกลับคืนแก่ผู้วิจัย

4.4 **แบบสอบถาม** ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากร โดยผู้วิจัยได้นัดหมายเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการส่งแบบสอบถามกลับคืนแก่ผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ครั้ง โดยครั้งแรกได้รับคืน 98 ฉบับ ครั้งที่สอง 88 ฉบับ และครั้งที่สาม 22 ฉบับ รวมจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนและสมบูรณ์จากโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น จำนวน 208 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80.00 จากจำนวนโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทั้งหมด จำนวน 259 โรงเรียน

4.5 **แบบสัมภาษณ์** ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้นัดหมายเวลา ในการเดินทางไปสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ โดยการโทรศัพท์นัดหมาย วัน เวลา เพื่อสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่เพื่อไปสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 2 คน เมื่อวันที่ 6 และ 7 ธันวาคม พ.ศ.2544 และได้เดินทางไปสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 1 คน ที่กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2544

โดยผู้วิจัยใช้เทปบันทึกและจดบันทึกรายละเอียดเพื่อนำมารวบรวมสรุป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

นำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหารวบรวมสรุป

6. การนำเสนอข้อมูล

6.1 ข้อมูลที่เป็นค่าสถิตินำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

6.2 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุปและเสนอในรูปความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา จำนวน 208 คน และครูสังคมศึกษา จำนวน 3 คน ที่ได้ผู้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีลำดับขั้นในการนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ 1 การนำเสนอการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาใน 5 ลักษณะ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา นำเสนอดังนี้

กลุ่มวิชาที่นำมาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

รายวิชาที่นำมาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ทรัพยากรบุคคล

การศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา การดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

1.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

ตอนที่ 2 การนำเสนอปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปตารางต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาใน 5 ลักษณะ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	96	46.15
หญิง	112	53.85
2. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	0.48
ปริญญาตรี	172	82.69
ปริญญาโท	34	16.35
ปริญญาเอก	1	0.48
3. การเข้ารับการอบรม/ประชุม/สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น		
ไม่เคย	128	61.54
เคย	80	38.46
หน่วยงานที่จัดการอบรม/ประชุม/สัมมนา ดังต่อไปนี้ (n = 80)		
กรมสามัญศึกษา	29	36.25
มหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	23	28.75
กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา	20	25.00
สมาคมวิชาชีพ	8	10.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
เรื่องที่เคยได้รับการอบรม/ประชุม/สัมมนา มีดังต่อไปนี้ (n = 80)		
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	54	67.50
การจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น	18	22.50
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	8	10.00
4. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา		
การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม	177	85.10
การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ	114	54.81
การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ให้เหมาะสม	158	75.96
การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่	127	61.06
การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่	3	1.44

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.85 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.69 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.46 เคยได้รับการอบรม/ประชุม/สัมมนา จากกรมสามัญศึกษาในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา พบว่า ครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.10 ได้ดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม รองลงมา ร้อยละ 75.96 ได้ดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม ร้อยละ 61.10 ได้ดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ร้อยละ 54.81 ได้ดำเนินการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ และร้อยละ 1.44 ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในด้านกลุ่มวิชาที่นำมาพัฒนาหลักสูตร ด้านทรัพยากรบุคคล และด้านการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น โดยนำเสนอในตารางที่ 3-8

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านกลุ่มวิชาที่นำมาพัฒนาหลักสูตร

รายการ	การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม		การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 177)		(n = 114)		(n = 158)		(n = 127)		(n = 3)	
การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในกลุ่มวิชาดังต่อไปนี้										
วิชาบังคับแกน	60	33.89	36	31.58	93	58.86	*	*	*	*
วิชาบังคับเลือก	159	89.93	104	91.23	111	70.25	112	88.19	1	33.33
วิชาเลือกเสรี	51	28.81	33	28.95	50	61.65	57	44.88	2	6.66

* กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้จัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่และรายวิชาใหม่ได้เฉพาะในวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี

จากตารางที่ 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มวิชาที่มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ผลปรากฏ ดังนี้

การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา พบว่า ครูสังคมศึกษา
ส่วนใหญ่ ได้ดำเนินงานในกลุ่มวิชาบังคับเลือก รองลงมาคือ กลุ่มวิชาบังคับแกน และกลุ่มวิชา
เลือกเสรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาต่าง ๆ ของกลุ่มวิชาบังคับแกน

รายการ	วิชาบังคับแกน		การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 131)							
รายวิชาที่มีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่ม								
- รายวิชาประเทศของเรา 1(101)	84	64.12	27	32.14	17	20.24	50	59.52
- รายวิชาประเทศของเรา 2 (102)	73	55.73	19	26.03	15	20.54	44	60.27
- รายวิชาทวีปของเรา (203)	40	30.53	10	25.00	8	20.00	36	90.00
- รายวิชาประเทศของเรา 3 (204)	50	38.16	19	38.00	11	22.00	46	92.00
- รายวิชาโลกของเรา (305)	40	30.53	10	25.00	7	17.50	38	95.00
- รายวิชาประเทศของเรา 4 (306)	45	34.35	16	35.36	11	24.44	41	91.11
- รายวิชาสังคมศึกษา (401)	39	29.78	14	35.70	8	20.51	36	92.31
- รายวิชาสังคมศึกษา (402)	42	32.06	13	30.95	6	14.29	34	80.95
- รายวิชาสังคมศึกษา (503)	53	40.45	20	37.74	9	16.98	38	71.70
- รายวิชาสังคมศึกษา (504)	45	34.35	13	28.89	10	22.22	33	73.33
- รายวิชาสังคมศึกษา (605)	38	29.01	14	36.84	7	18.42	36	94.74
- รายวิชาสังคมศึกษา (606)	37	28.24	10	27.03	7	18.92	33	89.19

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาบังคับแกน มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผลปรากฏดังนี้

การนำรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาบังคับแกนมาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.12 ได้นำรายวิชาประเทศของเรา 1 (101) มาดำเนินงาน รองลงมา ร้อยละ 55.73 ได้นำรายวิชาประเทศของเรา 2 (102) มาดำเนินงาน และร้อยละ 40.45 ได้นำรายวิชาสังคัมศึกษา (503) มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทุกลักษณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาบังคับเลือก มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผลปรากฏดังนี้

การนำรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาบังคับเลือกมาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.04 ได้นำรายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (071) มาดำเนินงาน รองลงมา ร้อยละ 19.61 ไม่นำรายวิชาท้องถิ่นของเรา 2 (072) มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรในทุกลักษณะ ส่วนการจัดทำรายวิชาส่วนใหญ่ในกลุ่มวิชาบังคับเลือก พบว่า ครูสังคัมศึกษาเพียงร้อยละ 0.49 ได้ดำเนินการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ คือ รายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังกัดมหาวิทยาลัยที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในวิชาต่าง ๆ ของกลุ่มวิชาเลือกเสรี

รายการ	วิชาเลือกเสรี		การปรับ กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับ รายละเอียดของ เนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือ เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ การสอนให้ เหมาะสม		การจัดทำสื่อ การเรียนการสอน ขึ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบาย หรือรายวิชาเพิ่มเติม ขึ้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายวิชาที่มีการดำเนินงานพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา (n=118)												
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (018)	30	25.42	13	43.33	1	3.33	16	53.33	13	43.33	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (019)	18	15.25	5	27.78	1	5.56	13	72.22	13	72.22	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0110)	20	16.95	6	30.00	1	5.00	14	70.00	-	-	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0111)	23	19.49	7	30.43	1	4.35	4	17.39	12	52.17	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0112)	25	21.19	7	28.00	-	-	8	32.00	10	40.00	-	-
- รายวิชาประวัติศาสตร์และ นักประดิษฐ์ที่สำคัญของโลก (028)	18	15.25	-	-	3	16.67	15	83.33	1	5.56	-	-
- รายวิชาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม (0210)	13	11.02	3	23.08	3	23.08	4	30.77	1	7.69	-	-

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	วิชาเลือกเสรี		การปรับ กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับ รายละเอียดของ เนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือ เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ การสอนให้ เหมาะสม		การจัดทำสื่อ การเรียนการสอน ขึ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบาย หรือรายวิชาเพิ่มเติม ขึ้นใหม่	
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=118)											
- รายวิชาการปกครองท้องถิ่นไทย (032)	5	4.24	2	40.00	3	60.00	3	60.00	1	20.00	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (048)	22	18.64	4	18.18	5	22.73	9	40.90	14	63.64	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (049)	20	16.95	1	5.00	5	25.00	8	40.00	11	55.00	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0410)	20	16.95	2	10.00	7	35.00	10	50.00	13	65.00	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0411)	15	12.71	1	6.67	7	46.67	11	73.33	12	80.00	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0412)	16	13.56	3	18.75	6	37.50	10	62.50	13	81.25	-	-
- รายวิชาพระพุทธศาสนา (0413)	14	11.86	3	21.43	6	42.86	11	75.57	10	71.43	-	-
- รายวิชาประชากรกับคุณภาพ ชีวิต(082)	4	3.39	2	50.00	3	75.00	1	25.00	-	-	-	-

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	วิชาเลือกเสรี		การปรับ		การปรับ		การปรับปรุงหรือ		การจัดทำสื่อ		การจัดทำคำอธิบาย	
			กิจกรรมการเรียน		รายละเอียดของ		เลือกใช้สื่อการเรียน		การเรียนการสอน		หรือรายวิชาเพิ่มเติม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=118)											
- รายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่น เมืองเชียงใหม่ (08021)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
- รายวิชาระบอบอิสลาม 1 (13041)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
- รายวิชาระบอบอิสลาม 2 (13042)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
- รายวิชาชีวประวัติท่านศาสดา มุฮัมมัด (ช.ล.) (13043)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
- รายวิชาคห-ศัพท์ทั้งสี่ (13044)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
- รายวิชาการรวบรวมหะดีษ และ นักหะดีษ (13045)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
- รายวิชานักอรรถาธิบายอัลกุรอาน และนักฟื้นฟู (13046)	1*	0.85	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100

* มีการดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 7 รายวิชา

จากตารางที่ 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ผลปรากฏ ดังนี้

การนำรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเลือกเสรีมาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 25.42 ได้นำรายวิชาพระพุทธศาสนา (018) มาดำเนินงาน รองลงมา ร้อยละ 21.19 ได้นำรายวิชาพระพุทธศาสนา (0112) มาดำเนินงาน และร้อยละ 19.49 ได้นำรายวิชาพระพุทธศาสนา (0111) มาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรในทุกลักษณะ ส่วนการจัดทำ รายวิชาขึ้นใหม่ ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี พบว่า ครูสังคัมศึกษา เพียงร้อยละ 0.85 ได้ดำเนินการจัดทำ รายวิชาขึ้นใหม่ คือ รายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ รายวิชาระบอบอิสลาม 1 รายวิชา ระบอบอิสลาม 2 รายวิชาชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) รายวิชาคอ-ลีฟะห์ทั้งสี่ รายวิชา การรวบรวมหะดีษและนักหะดีษ และรายวิชานักอรรถาธิบายอัลกุรอานและนักฟื้นฟู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษา ที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านทรัพยากรบุคคล

รายการ	การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม		การจัดทำสื่อการเรียน การสอนชิ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบาย หรือรายวิชาเพิ่มเติม ชิ้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 140)		(n = 97)		(n = 111)		(n = 92)		(n = 3)	
ทรัพยากรบุคคลที่มาร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีดังต่อไปนี้										
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร	13	9.29	10	10.31	15	13.51	8	8.70	2	66.66
ครูผู้สอนในหมวดวิชาสังคมศึกษา	125	89.29	83	85.57	102	91.89	82	89.13	3	100.00
ศึกษานิเทศก์	29	20.71	21	21.65	26	23.42	18	19.57	3	100.00
ผู้บริหารโรงเรียน	36	25.71	27	27.84	30	27.03	27	29.35	3	100.00
ผู้แทนของท้องถิ่น	72	51.43	39	40.21	41	36.94	40	43.48	3	100.00
นักเรียน	73	52.14	44	45.36	57	51.35	65	70.65	3	100.00

จากตารางที่ 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ผลปรากฏดังนี้

การนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ได้นำครูในหมวด นักเรียน และผู้แทนของท้องถิ่น มาร่วมดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทุกลักษณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษา ที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น

รายการ	การปรับปรุงกรรมการ เรียนการสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียด ของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือ เลือกใช้สื่อการเรียน การสอนให้เหมาะสม		การจัดทำสื่อการเรียน การสอนขึ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบาย หรือรายวิชาเพิ่มเติม ขึ้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 175)		(n = 110)		(n = 137)		(n = 119)		(n = 3)	

การดำเนินการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่อง

ดังต่อไปนี้

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	136	77.71	89	80.91	88	64.23	108	90.76	3	100
สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	146	83.43	94	85.45	96	70.07	106	89.08	2	66.66
สภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น	113	64.57	89	80.91	76	55.47	89	74.79	3	100
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	155	88.57	104	94.55	96	70.07	116	97.48	3	100
สภาพปัญหาในท้องถิ่น	118	67.43	86	78.18	61	44.53	86	72.27	3	100
สภาพความต้องการในท้องถิ่น	124	70.86	72	62.45	65	47.45	78	65.55	3	100
บุคคลสำคัญในท้องถิ่น	99	56.57	86	78.18	69	50.23	102	85.71	3	100

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม		การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 175)		(n = 110)		(n = 137)		(n = 119)		(n = 3)	
การระดมความคิด	104	59.42	66	60.00	71	51.82	69	57.98	3	100.00
การประชุมปฏิบัติการ	40	22.85	34	30.90	55	40.15	36	30.25	3	100.00
การประชุมสัมมนา	41	23.43	33	30.00	59	43.07	43	36.13	3	100.00
การสัมภาษณ์	127	72.51	95	86.36	80	58.39	100	84.03	3	100.00
การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร	121	69.14	85	77.27	70	51.10	98	82.35	3	100.00
การทำการศึกษาวิจัย	26	14.86	18	16.36	50	36.50	24	20.16	1	33.33

การสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่น โดย
วิธีการดังต่อไปนี้

จากตารางที่ 8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น ผลปรากฏ ดังนี้

การศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การศึกษาจากเอกสารและการระดมความคิด ในการสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทุกลักษณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของ เนื้อหาสาระ การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม และการจัดทำ สื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดยนำเสนอในตารางที่ 9-12

ตารางที่ 9 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
1. การกำหนดขั้นตอนการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	31	14.90
มี	177	85.10
มีการดำเนินการดังต่อไปนี้ (n = 177)		
ศึกษาสภาพและวิเคราะห์สภาพความต้องการของท้องถิ่น	93	52.54
ศึกษาสภาพและวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในท้องถิ่น	98	55.37
ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน	93	52.54
ศึกษาหลักสูตรแม่บทในส่วนของหลักสูตร จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินงาน การวัดและประเมินผล	85	48.02
ศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรในส่วนของจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน	112	63.28
จัดทำแผนการสอน โดยให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น	140	79.10
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	34	16.35
มี	174	83.65
มีการกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (n = 174)		
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยตรง	126	72.41
ส่งเสริมความสามารถและความถนัดของผู้เรียน	91	52.30
ผู้เรียนมีส่วนร่วมระดมความคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น	96	55.17

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมท้องถิ่น	136	78.16
ผู้เรียนเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ มาแก้ปัญหา	99	56.90
เปิดโอกาสให้บุคลากรท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับ กิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมมากขึ้น	80	45.98
ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	132	75.86
ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต	78	44.83
ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันห่วงแหนและความ ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง	137	78.74
ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ภายใต้วิถี ประชาธิปไตย	110	63.72
3. การนำกระบวนการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือ กิจกรรมเสริมที่ได้ดำเนินการปรับแล้ว		
ไม่มี	46	22.12
มี	162	77.88
มีการนำกระบวนการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้ (n = 162)		
กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ	100	61.73
ทักษะกระบวนการ 9 ชั้น	49	30.25
กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	66	40.74
กระบวนการสร้างความคิดสร้างสรรค์	70	43.21
กระบวนการสืบสอบ	48	29.63
กระบวนการแก้ปัญหา	90	55.56
กระบวนการสืบค้นข้อมูล	101	62.35
กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ	130	80.25

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
4. กิจกรรมที่ได้จัดขึ้นเมื่อได้ เมื่อได้มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	31	14.90
มี	177	85.10
มีการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้ (n = 177)		
การศึกษาดูงาน ในแหล่งวิทยาการท้องถิ่น	127	71.75
การจัดงานแสดงผลสัมฤทธิ์ที่พื้นบ้านร่วมกับชุมชนและกลุ่ม โรงเรียน	75	42.37
การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน	120	67.80
การจัดประกวดการละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้านร่วมกับชุมชน และกลุ่มโรงเรียน	40	22.60
การแสดงบทบาทสมมุติในเรื่องการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาของท้องถิ่น	58	32.77
การจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น	85	48.02
การจัดอภิปรายในชั้นเรียน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น	106	59.89
การจัดป้ายนิเทศให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น	93	52.54
การจัดรายการเสียงตามสาย เพื่อให้ความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ใน ท้องถิ่น	28	15.82
การจัดสถานการณ์จำลอง เรื่องการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น	73	41.24
การให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้น	25	14.12
การให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน	99	55.93
การจัดทัศนศึกษาแหล่งโบราณสถานในท้องถิ่น หรือในแหล่ง โบราณสถานใกล้เคียง	100	56.50
การจัดป้ายแสดงนิทรรศการเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น	94	53.11

จากตารางที่ 9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ผลปรากฏดังนี้

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม พบว่า ครูสังคมนาศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.10 ได้มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม โดยร้อยละ 79.10 ได้จัดทำแผนการเรียนการสอน โดยให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น รองลงมา ร้อยละ 63.28 ศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรในส่วนของ จุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ร้อยละ 55.37 ศึกษาสภาพและวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในท้องถิ่น

ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม พบว่า ครูสังคมนาศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.65 ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.74 กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน ห่วงเห่นและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 78.16 เพื่อผู้เรียนเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ร้อยละ 75.86 เพื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 72.41 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยตรง

สำหรับการนำกระบวนการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมที่ได้ดำเนินการปรับแล้วนั้น พบว่า ครูสังคมนาศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.88 มีการนำกระบวนการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมที่ปรับแล้ว โดยร้อยละ 80.25 ได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ รองลงมา ร้อยละ 62.35 ได้นำกระบวนการสืบค้นข้อมูล ร้อยละ 61.73 ได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ส่วนกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นเมื่อมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม พบว่า ครูสังคมนาศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.10 ได้มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม โดยร้อยละ 71.75 ได้จัดการศึกษา ดูงาน ในแหล่งวิทยาการท้องถิ่น รองลงมา ร้อยละ 67.80 ได้เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน ร้อยละ 59.89 ได้จัดอภิปรายในชั้นเรียน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ร้อยละ 56.50 ได้จัดทัศนศึกษาแหล่งโบราณสถานในท้องถิ่น หรือในแหล่งโบราณสถานใกล้เคียง ร้อยละ 55.93 ได้ให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน

ตารางที่ 10 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
1. การกำหนดขั้นตอนการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	94	45.19
มี	114	54.81
มีการดำเนินการดังต่อไปนี้ (n = 114)		
ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา ในหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา	98	85.96
กำหนดเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ	59	51.75
ศึกษา วิเคราะห์จุดเน้นของ รายวิชาที่จะปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ	73	64.04
กำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่จะดำเนินการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ	78	68.42
ตรวจแผนการสอนว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหาเพียงใด	67	58.77
ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ สภาพโดยรวมของท้องถิ่น	68	59.65
ศึกษาความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น	49	42.98
กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระที่จะปรับหรือเพิ่มเติมจากประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลท้องถิ่น	51	44.74
2. เนื้อหาสาระที่ได้จัดทำขึ้นเมื่อได้ดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	94	45.19
มี	114	54.81
มีการปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ (n = 114)		
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น	76	66.67
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น	80	70.18

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในท้องถิ่น	77	67.54
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น	81	71.05
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	93	81.58
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง บุคคลสำคัญในท้องถิ่น	86	75.44
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง เศรษฐกิจและการประกอบ อาชีพของคนในท้องถิ่น	85	74.56
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระเรื่อง ตำนาน นิทานพื้นบ้าน คติชาวบ้าน	58	50.88
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระ การละเล่นพื้นบ้าน	58	50.88
ปรับหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระ การเมืองระดับท้องถิ่น	51	44.74
3. สื่อหรือเอกสารที่ได้จัดทำขึ้นเมื่อได้มีการปรับ รายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	94	45.19
มี	114	54.81
มีการจัดทำสื่อดังต่อไปนี้ (n = 114)		
ใบงาน	89	78.08
ใบความรู้	94	82.46
แผนการสอน	88	77.19
หนังสืออ่านประกอบ	68	59.65
แบบฝึกหัด	78	68.42
บันทึกการสอน	49	42.98
กำหนดการสอน/โครงการสอน	58	50.88
บทเรียนสำเร็จรูป	33	28.95

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
4. ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับรายละเอียด ของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	101	48.56
มี	107	51.44
มีการกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (n = 107)		
เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรใน ท้องถิ่น	89	83.18
เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน	70	65.42
เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น	93	86.92
เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพใน ท้องถิ่น	68	63.55
เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการดำรงชีวิตในท้องถิ่น	69	64.49
เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น	81	75.70
เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นใน ท้องถิ่น	70	65.42
เป็นเนื้อหาที่กระชับเหมาะสมกับเวลา	50	46.73
เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น	83	77.57
เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	71	66.36
เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	54	50.47

จากตารางที่ 10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
ผลปรากฏ ดังนี้

การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.81 ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการ โดยร้อยละ 85.96 ได้ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และ คาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 68.42 กำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่จะดำเนินการปรับหรือเพิ่มเติม รายละเอียดของเนื้อหาสาระ ร้อยละ 64.04 ศึกษาวิเคราะห์จุดเน้นของรายวิชาที่จะปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ

ส่วนเนื้อหาสาระที่ได้จัดทำขึ้นเมื่อมีการดำเนินการปรับแล้วพบว่าครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.81 ได้มีการปรับเนื้อหาสาระขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยร้อยละ 81.58 ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาร้อยละ 75.44 ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง บุคคลสำคัญในท้องถิ่น ร้อยละ 74.56 ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 71.05 ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น ร้อยละ 70.18 ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น

สำหรับสื่อที่ได้จัดทำขึ้นเมื่อมีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.81 มีการจัดทำสื่อขึ้นเมื่อมีการปรับเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยร้อยละ 82.46 จัดทำใบความรู้ รองลงมาร้อยละ 78.08 จัดทำใบงาน ร้อยละ 77.19 จัดทำแผนการสอน ร้อยละ 68.42 จัดทำแบบฝึกหัด ร้อยละ 59.65 จัดทำหนังสืออ่านประกอบ

ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 51.44 ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับเนื้อหา โดยร้อยละ 86.92 เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น รองลงมา ร้อยละ 83.18 เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น ร้อยละ 75.70 เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ในท้องถิ่น ร้อยละ 77.57 เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
1. การกำหนดขั้นตอนการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม		
ไม่มี	50	24.04
มี	158	75.96
มีการดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อ ดังต่อไปนี้ (n = 158)		
วิเคราะห์หลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา	84	53.16
สำรวจ รวบรวม เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน	116	73.42
สำรวจจำนวนและประเภทของสื่อการเรียนการสอนในหมวดสังคมศึกษา	94	59.49
วิเคราะห์สื่อจำพวกหนังสือและเอกสาร	62	39.24
สำรวจความต้องการใช้สื่อของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา	109	68.99
วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน	70	44.30
สำรวจแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น	97	61.39
กำหนดโครงสร้างของสื่อที่จะปรับปรุง	44	27.85
วิเคราะห์คาบเวลาเรียน	58	36.71
กำหนดจุดประสงค์ของสื่อ	61	38.61
เลือกใช้สื่อที่มีความร่วมสมัย	84	53.16
ปรับปรุงสื่อที่มีอยู่โดยใช้วัสดุดิบจากท้องถิ่น	84	53.16
2. การกำหนดเกณฑ์ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น		
ไม่มี	67	32.21
มี	141	67.79
มีเกณฑ์ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้ดังต่อไปนี้ (n = 141)		
สอดคล้องกับเนื้อหา	117	82.27
สอดคล้องกับจุดประสงค์	117	82.27

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
ใช้วัสดุจากท้องถิ่นในการปรับปรุงสื่อ	84	59.57
เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน	99	70.21
สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในท้องถิ่น	105	74.47
สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	103	73.05
ใช้งบประมาณในการปรับปรุงน้อย	57	40.43
3. สื่อที่ได้จัดขึ้นเมื่อมีการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ให้เหมาะสม		
ไม่มี	50	24.04
มี	158	75.96
มีการจัดทำสื่อที่ได้ปรับปรุงหรือเลือกใช้ดังต่อไปนี้ (n = 158)		
เพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในหนังสืออ่านเพิ่มเติม	68	43.04
เลือกใช้สื่อของจริงในการสอนเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น ชั้นหินต่าง ๆ ในท้องถิ่น ลักษณะดินในท้องถิ่น หัตถกรรม และประติมากรรมในท้องถิ่น เป็นต้น	102	64.56
เพิ่มเติมหัวข้อที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในบทเรียนสำเร็จรูป	47	29.75
เลือกใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอน	113	71.52
ปรับแบบฝึกหัดในบางเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้น ในท้องถิ่น	92	58.23
เพิ่มเติมเรื่องราวของท้องถิ่นในใบงาน ใบความรู้ เช่น เรื่องการ เลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น	102	64.52
เพิ่มเติมเรื่องพืชสมุนไพรในท้องถิ่น ลงในวิดิทัศน์	26	16.46
เพิ่มเติมรายละเอียดของแผนที่ท้องถิ่น เพื่อแสดงที่ตั้งของชุมชน	74	46.84
เพิ่มเติมสไลด์เกี่ยวกับท้องถิ่นในเรื่อง ศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น	40	25.32
เพิ่มเติมรูปภาพเกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่น	57	36.08

จากตารางที่ 11 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม ผลปรากฏดังนี้

การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม พบว่า ครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 75.96 ได้กำหนดขั้นตอนการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยร้อยละ 73.42 สํารวจ รวบรวม เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน รองลงมา ร้อยละ 68.99 สํารวจความต้องการใช้สื่อของครูผู้สอนวิชาสังคมนตรีศึกษา ร้อยละ 61.39 สํารวจแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น ร้อยละ 59.49 สํารวจจำนวนและประเภทของสื่อการเรียนการสอนในหมวดสังคมนตรีศึกษา ร้อยละ 53.16 วิเคราะห์หลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมนตรีศึกษา เลือกใช้สื่อที่มีความร่วมสมัย และปรับปรุงสื่อที่มีอยู่โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น

ส่วนการกำหนดเกณฑ์ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม พบว่า ครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.79 ได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม โดยเกณฑ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.98 สอดคล้องกับจุดประสงค์ และสอดคล้องกับเนื้อหา รองลงมา ร้อยละ 74.47 สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

สำหรับสื่อที่ได้จัดขึ้นเมื่อมีการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม พบว่า ครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.96 มีการจัดทำสื่อขึ้นเมื่อมีการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยลักษณะของสื่อที่ได้ปรับปรุงหรือเลือกใช้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.52 เลือกใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอน รองลงมา ร้อยละ 64.56 เลือกใช้สื่อของจริงในการสอน เรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น ชั้นหินต่าง ๆ ในท้องถิ่น ลักษณะดินในท้องถิ่น หัตถกรรมและประติมากรรม ในท้องถิ่น และเลือกใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอน ร้อยละ 64.52 เพิ่มเติมเรื่องราวของท้องถิ่นในใบงาน ใบความรู้ เช่น เรื่องการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น ร้อยละ 58.23 ปรับแบบฝึกหัดในบางเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 จำนวนและค่าร้อยละของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
1. การกำหนดขั้นตอนการดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	81	38.94
มี	127	61.06
มีการดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ดังต่อไปนี้ (n = 127)		
ศึกษาและวิเคราะห์ จุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลาเรียน ในหลักสูตรสังคมศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการ จัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่	102	80.31
พิจารณา วิเคราะห์ เนื้อหาสาระเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำ สื่อชิ้นใหม่	79	62.20
ศึกษาความสนใจ ความต้องการ วัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน สำรวจ ตรวจสอบ รวบรวมแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นเพื่อใช้ สนับสนุนในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่	80	62.99
ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น	52	40.94
ศึกษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น	69	54.33
กำหนดจุดประสงค์ของสื่อที่จะจัดทำชิ้นใหม่	71	55.91
ออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่จะจัดทำ	83	65.35
ดำเนินการผลิตสื่อ	82	64.57
ทดลองใช้สื่อที่ผลิต เพื่อศึกษาถึงข้อบกพร่องและข้อดีของสื่อ	74	58.27
ปรับปรุงสื่อในข้อที่บกพร่อง	70	55.12
ผลิตสื่อสมบูรณ์เพื่อใช้จริง	63	49.61
2. การกำหนดเกณฑ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		
ไม่มี	96	46.15

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
มี	112	53.85
มีการกำหนดเกณฑ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ดังต่อไปนี้ (n = 112)		
สอดคล้องกับจุดประสงค์	98	87.5
สอดคล้องกับเนื้อหา	96	85.71
มีความทันสมัย น่าสนใจ กระตุ้นความอยากรู้ของผู้เรียน	83	74.11
เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน	80	71.42
เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น	94	83.93
สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	68	60.71
ประหยัด สามารถผลิตได้เอง	81	72.32
สามารถใช้วัสดุในท้องถิ่นผลิตได้เอง	76	67.86
ความสามารถในการนำไปใช้ของครูผู้สอน	74	66.07
มีรูปลักษณะสวยงาม ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	64	57.14
มีความแข็งแรง คงทน ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า	58	51.79
3. สื่อการเรียนการสอนที่ได้จัดขึ้นเมื่อมีการจัดทำสื่อการเรียน การสอนขึ้นใหม่		
ไม่มี	81	38.94
มี	127	61.06
มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ดังนี้ (n = 127)		
จัดทำสไลด์เรื่องประเพณีในท้องถิ่น	32	25.20
จัดทำแผนที่ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	50	39.37
จัดทำ CAI ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ	3	2.36
จัดทำฐานข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น	47	37.01
จัดทำปทานุกรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น	5	3.94
จัดทำบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	43	33.86
จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น	67	52.76
จัดทำสื่อวีดิทัศน์เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปะ การละเล่นท้องถิ่น	24	18.90
จัดทำแผนภาพการแต่งกายของคนในท้องถิ่น	55	43.31

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 208)	ร้อยละ
จัดทำหนังสืออ่านประกอบเรื่องคติธรรม ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน	39	30.71
จัดทำเอกสารเรื่องพืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน	34	26.77
จัดทำเอกสารเรื่องการเดินทางชีวิตและการประกอบอาชีพของ คนในท้องถิ่น	59	46.46

จากตารางที่ 12 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ผลปรากฏดังนี้

การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.06 ได้มีการกำหนดขั้นตอนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดยร้อยละ 80.31 ได้ศึกษาและวิเคราะห์ จุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลาเรียน ในหลักสูตรสังคมศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ร้อยละ 65.35 ออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่จะจัดทำ ร้อยละ 64.57 ดำเนินการผลิตสื่อ ร้อยละ 62.99 ตรวจสอบ ทดสอบ รวบรวมแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นเพื่อใช้สนับสนุนในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ร้อยละ 62.20 พิจารณา วิเคราะห์ เนื้อหาสาระเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำสื่อขึ้นใหม่

ส่วนการกำหนดเกณฑ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 53.85 ได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการดำเนินงาน โดยเกณฑ์ที่ได้กำหนดส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.50 สอดคล้องกับจุดประสงค์ รองลงมา ร้อยละ 85.71 สอดคล้องกับเนื้อหา ร้อยละ 83.93 เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้อยละ 74.11 มีความทันสมัย น่าสนใจ กระตุ้นความอยากรู้ของผู้เรียน ร้อยละ 72.32 ประหยัด สามารถผลิตได้เอง ร้อยละ 71.42 เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน

สำหรับสื่อการเรียนการสอนที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.06 ได้มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยสื่อที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.76 จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น รองลงมา ร้อยละ 46.46 จัดทำเอกสารเรื่องการเดินทางชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 43.31 จัดทำแผนภาพการแต่งกายของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 39.37 จัดทำแผนที่ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

การดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ โดยได้นำเสนอตามประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
2. การดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
3. การทดลองใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่
4. การสอนในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่
5. งบประมาณในการดำเนินงาน
6. ปัญหาในการดำเนินงาน

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมใหม่

จากการสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 3 คน เป็นเพศชาย จำนวน 2 คน เพศหญิง จำนวน 1 คน โดยทั้ง 3 คน มีอายุราชการและประสบการณ์สอนรายวิชาในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา มากกว่า 10 ปี มีภูมิลำเนาในจังหวัดเชียงใหม่ 2 คน และในกรุงเทพมหานคร 1 คน ได้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ จำนวน 2 คน โดยทั้ง 2 คน ได้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และจบการศึกษาในระดับปริญญาโทในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 1 คน โดยได้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และได้ปฏิบัติงานในศูนย์วัฒนธรรมในโรงเรียนที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา ในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เป็นผู้จัดการอบรม ประชุม สัมมนา คือ กรมวิชาการ และหน่วยงานศึกษานิเทศเขต 8

ครูสังคมศึกษาทั้ง 3 คน ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในทุกลักษณะ คือได้มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม และการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ และการจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินการจัดทำ คำอธิบาย หรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

1. วัตถุประสงค์ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 3 คน พบว่า ครูสังคมศึกษา จำนวน 2 คน ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ (ส 08021) ใช้สอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในวิชาบังคับเลือก และใช้สอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในวิชาเลือกเสรี วัตถุประสงค์ในการจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ก็เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ความรู้สึก ความตระหนัก ในความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ถูกต้อง ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้แก่บุคลากรในท้องถิ่นได้มีโอกาสร่วมอนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลังส่วนครูสังคมศึกษาอีก 1 คน ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษาในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาจำนวน 6 รายวิชา คือ รายวิชาการบออิสลาม 1 (ส 13041) รายวิชาการบออิสลาม 2 (ส 13042) รายวิชาชีวประวัติท่านศาสดา มุฮัมมัด (ช.อ.) (ส. 13043) รายวิชาคอ-ลีฟะห์ทั้งสี่ (ส.13044) รายวิชาการรวบรวมหะดีษและนักหะดีษ (ส. 13045) และรายวิชานักอรรถาธิบายอัลกุรอานและนักฟื้นฟู (ส. 13046) ใช้สอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ทั้ง 6 รายวิชา ก็เพื่อเพิ่มเนื้อหาในรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนในวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2. การดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

2.1 นโยบาย แนวคิด หลักการของโรงเรียนต่อการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 3 คน พบว่า โรงเรียนที่ครูสังคมศึกษาทั้ง 3 ปฏิบัติงานอยู่มีนโยบาย แนวคิด หลักการ ที่มุ่งตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยได้นำบุคลากรท้องถิ่นมาร่วมกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยบุคลากรของท้องถิ่นจะเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ในลักษณะของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันประกอบไปด้วย ผู้แทนของผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 การคัดเลือกคณะกรรมการในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม ชั้นใหม่

ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชั้นใหม่นั้น เป็นการจัดทำที่ต้องมีคณะกรรมการร่วมกันจัดทำ โดยคณะกรรมการที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสารภี โรงเรียนสารภี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 14 โรงเรียนให้คัดเลือกคณะกรรมการเพื่อร่วมจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ และได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ต่อการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา คณะทำงานจะเป็นครูในหมวด อิสลามศึกษาและภาษาอาหรับ ซึ่งสังกัดหมวดวิชาสังคมศึกษา รวมทั้งหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และผู้นำทางศาสนา และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น

2.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคณะกรรมการ

การคัดเลือกคณะกรรมการในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชั้นใหม่ มีเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกคณะกรรมการที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ คือ คณะทำงานต้องเป็นผู้ที่มีผลงานในด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่มีความสนใจและสามารถเสียสละเวลาเพื่อที่จะร่วมจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ได้ สำหรับเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกคณะกรรมการที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา คือ คณะทำงานจะต้องเป็นครูอยู่ในหมวดอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับซึ่งสังกัดหมวดสังคมศึกษา และจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดีในเรื่องศาสนาอิสลามและภาษาอาหรับ

2.4 การเตรียมความพร้อมของคณะกรรมการ

หลังจากที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการอันประกอบไปด้วยคณะครูสังคมศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนแล้ว ได้มีการจัดประชุมอบรมให้ความรู้และจัดประสบการณ์ให้แก่คณะกรรมการ โดยคณะกรรมการจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้มีการจัดการประชุมมอบหมาย ให้ความรู้ แก่คณะกรรมการในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2537 ณ สถาบัน

ราชภัฏเชียงใหม่ โดยวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และสาขาอื่น ๆ มาให้ความรู้ในเรื่องวิธีการประมวลความรู้เพื่อใช้ในการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ วิธีการสืบค้นข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของข้อมูลที่ได้มา และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนคณะทำงานจัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่และให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการเขียนแผนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยได้จัดการอบรมที่โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ในปี ค.ศ 2535 ซึ่งผู้ที่มาให้ความรู้ ประสบการณ์ เป็นเจ้าหน้าที่จากกรมสามัญศึกษา ศึกษาพิเศษ หั้วหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยเอง และ ผู้นำทางศาสนา

2.5 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

หลังจากมีการคัดเลือกคณะทำงานแล้วได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้แก่คณะทำงานที่ร่วมดำเนินงาน โดยคณะทำงานจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้มีการประชุมเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานจัดทำรายวิชาใหม่และเสนอแนวคิดและร่างแนวทางการดำเนินโครงการต่อที่ประชุม พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงาน กำหนดวิธีการและสรรหาคณะทำงาน รวมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ อันประกอบไปด้วย ประธานคณะทำงาน คณะกรรมการ เลขานุการคณะทำงาน ผู้ช่วยเลขานุการ โดยคณะทำงานจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ได้มีการแบ่งงานโดยคณะทำงานที่มาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 14 โรงเรียน มีหน้าที่ศึกษารวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทำการคัดเลือกเนื้อหาหรือเรื่องราว และจัดทำเนื้อหาของรายวิชาที่จะจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งจะร่วมทำงานกับวิทยากร สำหรับคณะทำงานจัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการแบ่งงานโดยคณะทำงานที่เป็นครูในหมวดวิชาอิสลาม มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลามทั้งหมด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบของเนื้อหาให้มีความถูกต้องตามหลักศาสนาและเหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการจัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา มีหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและผู้ช่วยฝ่ายวิชาการโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องในระบบการจัดเรียงเนื้อหา เพื่อจะได้เป็นแนวทางเดียวกับรายวิชาที่อยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ส่วนเจ้าหน้าที่จากกรมสามัญศึกษาและศึกษาพิเศษ จะมีหน้าที่ให้คำปรึกษา จัดการอบรมเรื่องการจัด รูปแบบของเนื้อหาวิชาใหม่ และการจัดทำแผนการเรียนการสอนในรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.6 การศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น

ครูสังคมศึกษา ที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่อง ภูมิศาสตร์ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์เมืองเชียงใหม่ ความเชื่อ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีพื้นบ้านล้านนา การแต่งกายพื้นเมือง อาหารพื้นบ้าน สมุนไพรพื้นบ้าน ผลงานดีเด่น ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ออกเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยพื้นที่ที่เป็นแหล่งเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 8 อำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ อำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอหางดง อำเภอสารภี อำเภอสันทราย อำเภอสันป่าตอง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอแมริม ส่วนครูสังคมศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษาอีก 1 คน ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในด้านความต้องการของท้องถิ่น รวมถึงการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามทั้งจากเอกสารหรือหลักฐานที่เป็นภาษาไทยและจากภาษาอาหรับ โดยวิธีการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นจะเป็นการใช้แบบสอบถามด้านความต้องการของท้องถิ่นในการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ และวิธีการศึกษาเอกสาร หลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากภาษาไทยและจากภาษาอาหรับ

2.7 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาของคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

ครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้มีการคัดเลือกและจัดเนื้อหาออกกว้าง ๆ ประกอบไปด้วยเรื่องการเมืองการปกครอง ความเชื่อ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาวรรณกรรม ดนตรีพื้นบ้าน การแต่งกายพื้นบ้าน สมุนไพรพื้นบ้าน บุคคลสำคัญในท้องถิ่น โดยจะมีการพิจารณาเนื้อหาไม่ให้ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา จะมีการคัดเลือกเฉพาะเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ คือ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ส่วนครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการดำเนินการคัดเลือกและจัดเนื้อหาวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ โดยการศึกษาคำอธิบายจากหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เพื่อจะได้จัดเรียงเนื้อหาของรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ ให้ถูกต้องตามโครงสร้างของหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา โดยเนื้อหาที่มีอยู่จะเป็นลักษณะเกี่ยวกับศาสนาอิสลามในด้านต่าง ๆ จึงมีความตายตัวเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทำการคัดเลือกเนื้อหาและจัดเรียงเนื้อหาในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ให้มีการสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ว่าเนื้อหาใดควรจะเรียนก่อนเนื้อหาอื่น และจะพิจารณารายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ให้มีความแตกต่างหรือมีเนื้อหาที่ลึกกว่ารายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา และเนื้อหาในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่จะต้องมีลึกหรือต่อยอดขององค์ความรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้น

3. การทดลองใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่

3.1 การดำเนินการทดลอง

ครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้มีการนำรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่ร่วมทดลองใช้รายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โรงเรียนสารภีพิทยาคม โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย โรงเรียนหอพระ โรงเรียนแม่แตง โรงเรียนสันทรายพิทยาคม โรงเรียนสันป่าตองพิทยาคม โดยจะมีการทดลองใช้ในระหว่างภาคเรียนที่ 1/2538 และมีการประชุมเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เนื้อหาสาระกิจกรรม วิธีการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ และมีการจัดทำรูปเล่ม จัดชุดสื่อการสอนที่สมบูรณ์ ส่วนครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการทดลองใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ในโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของแผนการสอนเท่านั้น โดยศึกษานิเทศก์ และเจ้าหน้าที่จากกรมสามัญศึกษาจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ

3.2 การประเมินผลรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่

หลังการทดลองใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่แล้วได้มีการติดตามผลและประเมินผลการใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ โดยครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้มีการติดตามและประเมินผล ซึ่งหน่วยงานที่เป็นผู้ติดตามและประเมินผล คือ ศึกษานิเทศก์เขต 8 อาจารย์จากสถาบันราชภัฏ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการติดตามและประเมินผล ซึ่งหน่วยงานที่เป็นผู้ติดตามและประเมินผล จากศึกษานิเทศก์

4. การสอนในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่

ครูสังคมศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้นำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ไปใช้ โดยได้นำไปสอนในโรงเรียน วัฒโนทัยพายัพ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้เริ่มสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ส่วนครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่อีก 1 คน ได้มีการดำเนินการ ปรับปรุงและเพิ่มเติมรายละเอียดในบางส่วนเพื่อที่จะให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน โดยจะมีการนำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่มาใช้สอนได้จริงในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2545 ซึ่งจะใช้สอนในกลุ่มวิชาบังคับเลือก ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ (ส. 08021) ได้เริ่มดำเนินการจัดทำมาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 และได้รับการอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้ใช้ได้จริงในปี พ.ศ. 2542 สำหรับครูสังคมศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้นำไปสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเฉพาะโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยเท่านั้น ได้เริ่มดำเนินการจัดทำมาตั้งแต่ พ.ศ. 2533 และได้รับการอนุมัติให้ใช้ได้จริงจากกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2541

5. งบประมาณในการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่ได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า ครูสังคัมศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา จำนวน 1 คน ไม่มีการใช้งบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนครูสังคัมศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ รวมจำนวนเงินที่ได้รับเพื่อใช้ในการดำเนินงานจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด จำนวน 611,150 บาท มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับค่าอาหารและเครื่องดื่มสำหรับคณะทำงานตลอดระยะเวลาดำเนินงาน จำนวน 151,200 บาท จัดสรรงบประมาณเป็นค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทนแก่วิทยากร คณะทำงาน ผู้เข้าประชุมรับฟังคำชี้แจงและนักการภารโรง ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน จำนวน 163,750 บาท จัดสรรงบประมาณเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์การดำเนินงาน ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน จำนวน 296,200 บาท รวมเงินที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งหมด จำนวน 611,150 บาท

6. ปัญหาในการดำเนินงาน

1. ปัญหาในเรื่องไม่มีเวลาในการดำเนินงาน คณะทำงานแต่ละท่านมีหน้าที่ในงานประจำมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ในเรื่องการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ ทำให้ขาดทักษะ ประสบการณ์ และความเข้าใจในขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงานจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

2. ปัญหาในเรื่องการขาดความรู้ คณะทำงานมีความรู้และความเข้าใจในพื้นฐานการดำเนินการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่แตกต่างกัน ทำให้การศึกษาและการคัดเลือกเนื้อหาของข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาเพื่อใช้ในการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ ไม่ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานไม่เป็นระบบ ขาดการยอมรับในความคิดเห็นในการเสนอแนะ จึงทำให้การดำเนินงานล่าช้าไปในบางขั้นตอน

3. ปัญหาเรื่องงบประมาณ จากการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่ได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 3 คน พบว่า ครูสังคัมศึกษา จำนวน 2 คน ที่ได้ใช้งบประมาณในการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ โดยปัญหาที่พบเป็นเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาไม่เพียงพอทั้งในส่วน of ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ค่าเบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ มีจำนวนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เพราะในการดำเนินงานมีระยะเวลาหลายปีทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงมาก จำเป็นต้องมีการระดมทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายครั้ง ทำให้การดำเนินงานในบางช่วงล่าช้า และไม่อาจดำเนินงานได้เต็มที่ เพราะขาดวัสดุอุปกรณ์

4. ปัญหาในเรื่องขาดผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้และติดตามผลประเมินผล ไม่สามารถมาให้ความรู้และนิเทศติดตามผลของรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะผู้ทรงคุณวุฒิมีภาระงานประจำมาก และมีจำนวนน้อย จึงทำให้การดำเนินงานล่าช้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

ตารางที่ 13 จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

รายการ	การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม		การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชั้นใหม่		การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชั้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=155)		(n=154)		(n=144)		(n=142)		(n=120)	
ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้										
- ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	99	63.87	43	27.92	44	30.28	43	30.28	32	26.67
- ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา	93	60.00	84	54.55	79	54.86	94	66.20	84	70.00
- ไม่มีเวลาในการดำเนินงาน เพราะมีงานสอนมาก	108	69.68	106	68.83	96	66.67	96	61.61	80	66.67
- ขาดเอกสาร ข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า	78	50.32	97	62.99	74	51.39	70	49.30	68	56.67
- ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่	36	23.23	28	18.18	23	15.97	24	16.90	31	25.83
- แหล่งวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาขาดความสมบูรณ์	65	41.94	70	45.45	57	39.58	61	42.96	50	41.67
- ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน	116	74.84	80	57.14	91	63.19	90	63.38	67	55.83

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมเสริม		การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ		การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม		การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่		การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=155)		(n=154)		(n=144)		(n=142)		(n=120)	
- ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน	71	45.80	63	40.90	71	49.31	54	38.03	71	59.17
- ขาดความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นในการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น	32	20.65	32	20.78	13	9.03	23	16.20	31	25.83
- ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน	117	75.48	93	60.39	94	65.28	87	61.27	92	76.67
- ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน	36	23.23	27	17.53	27	18.75	26	18.31	24	20.00

จากตารางที่ 13 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ผลปรากฏดังนี้

สำหรับปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ มีปัญหาในการ
ดำเนินงานในเรื่องไม่มีเวลาในการดำเนินงาน ขาดความรู้ในการดำเนินงาน ขาดงบประมาณ และ
ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรใน
ทุกลักษณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชา
สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีสาระสำคัญ ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ใน 5 ลักษณะ คือ การปรับกิจกรรมการเรียน
การสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการ
เรียนการสอนให้เหมาะสม การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ และการจัดทำคำอธิบายหรือ
รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา จำนวน 259 คน และ
ครูสังคมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ จำนวน 3 คน จากโรง
เรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ภายในโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่ม
วิชาสังคมศึกษา โดยสุ่มมาร้อยละ 10 จากจำนวนโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา
ทั่วประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสำหรับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และ
แบบสัมภาษณ์ สำหรับครูสังคมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจาก
หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา จำนวน 208 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80.00 จากแบบสอบถามทั้งหมด
จำนวน 259 ฉบับ และได้สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูล
จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ส่วนแบบสัมภาษณ์นำ
ข้อมูลมาสรุปตามประเด็นคำถาม การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์และ
ได้เดินทางไปสัมภาษณ์ ครูสังคมศึกษาด้วยตนเอง โดยการเทปบันทึกและจดบันทึกรายละเอียด
เพื่อนำมารวบรวมสรุป

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ตอบแบบสอบถาม

หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิง ศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ จบการศึกษาในสาขาวิชาสังคมศึกษา มีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะที่ 1 คือ การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือปรับปรุงกรรมเสริม ส่วนในด้านการเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนน้อยที่เคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา โดยผู้จัดการอบรมคือกรมสามัญศึกษา

1.2 ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.10 มีการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม รองลงมา ร้อยละ 75.96 มีการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม ร้อยละ 61.06 มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ร้อยละ 54.81 มีการปรับ รายละเอียดของเนื้อหาสาระ และร้อยละ 1.44 มีการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ โดยในด้านกลุ่มวิชาที่ถูกลำนำมาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ได้ดำเนินงานในรายวิชาท้องถิ่นของเรา ของกลุ่มวิชาบังคับเลือก ส่วนด้านทรัพยากรบุคคล พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้นำครูในหมวดวิชาสังคมศึกษามาร่วมดำเนินงาน สำหรับด้านการ ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิธีการที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่น

1.3 การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม โดยร้อยละ 79.10 มีการกำหนดขั้นตอนดำเนินงานโดยการจัดทำแผนการเรียนการสอน ร้อยละ 78.74 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันหวงแหนและความภาคภูมิใจใน ท้องถิ่นของตนเอง ร้อยละ 80.25 ได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการมาจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ร้อยละ 71.75 ได้จัดกิจกรรมการศึกษา ดูงาน ในแหล่งวิทยาการท้องถิ่น

ปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ

ครูสังคมนาศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่มีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ โดย ร้อยละ 85.96 ได้มีการกำหนดขั้นตอนดำเนินงานโดยการศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และ คาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา ในหลักสูตรสังคมนาศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 86.92 ได้กำหนด วัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 81.58 ได้จัดทำเนื้อหาขึ้น ใหม่โดยการปรับเนื้อหาสาระในเรื่องศิลปะพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 82.46 ได้ปรับ เนื้อหาสาระในใบความรู้

การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

ครูสังคมนาศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่มีการปรับปรุง หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ให้เหมาะสม โดยร้อยละ 73.42 ได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการโดยให้สำรวจ รวบรวม เอกสารและ หนังสือที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ร้อยละ 82.98 ใช้เกณฑ์ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อโดย ให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ร้อยละ 71.52 ได้ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนใน เรื่องของท้องถิ่น ในใบงาน ใบความรู้ เช่น เรื่องการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น

การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่

ครูสังคมนาศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดย ร้อยละ 80.31 ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานโดยการศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลาเรียน ร้อยละ 87.50 ได้กำหนดเกณฑ์ของสื่อที่จัดทำขึ้นใหม่ให้มีความสอดคล้องกับ จุดประสงค์ ร้อยละ 52.76 ได้จัดทำสื่อใหม่ในรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น

1.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ครูสังคมนาศึกษาที่ได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่เป็นชาย 2 คน หญิง 1 คน มีประสบการณ์การสอนวิชาสังคมนาศึกษาศาสตร์ มากกว่า 10 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ในสาขาประวัติศาสตร์และสาขาวิชาสังคมนาศึกษา สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คน และ มัธยมศึกษาตอนปลาย 1 คน ปฏิบัติการสอนในวิชาเลือกเสรี หน้าที่พิเศษนอกจากงานสอน ประจำ คือ การปฏิบัติงานในศูนย์วัฒนธรรมในโรงเรียน ครูสังคมนาศึกษาได้มีการเข้ารับการอบรมใน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาหลักสูตร โดยได้รับการอบรมจากกรมสามัญศึกษาและ ศึกษาพิเศษ

1.5 การดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาสังคมศึกษาใน ลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

ครูสังคมศึกษาที่ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน มี 2 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ อีก 1 คน ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา จำนวน 6 รายวิชา คือ รายวิชาะบอบอิสลาม 1 รายวิชา ะบอบอิสลาม 2 รายวิชาชีวะประวัติ ำงานศาสดามุฮัมมัด (ช.ล) รายวิชาคอก-ลีพะทั้งสี่ รายวิชาการรวบรวมหะดีษและนักหะดีษ และ รายวิชานักอรรถาธิบายอัลกุรอานและนักฟื้นฟู

วัตถุประสงค์ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ รายวิชา วัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึก ความรู้สึก ความ ตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนถูกต้องใน เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้แก่บุคลากรในท้องถิ่นได้มีโอกาสร่วมอนุรักษ์ รักษาไว้ซึ่งมรดกทาง วัฒนธรรมที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลัง ส่วนรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา กำหนด วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาในรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของท้องถิ่น และเพื่อเป็นการ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนในรายวิชาเลือกเสรีในระดับที่สูงขึ้น

นโยบาย แนวคิด หลักการ ของโรงเรียนต่อการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชา เพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า มุ่งตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดทำสาระของ หลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการนำทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นมาร่วม ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

การคัดเลือกคณะกรรมการในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า คณะทำงานที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยสำนักงาน สำนัญศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสารภีโรงเรียนสารภี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด เชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติศึกษานิเทศก์ และ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 โรงเรียน ส่วนคณะ ำงานที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ประกอบไปด้วย หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และผู้นำทางศาสนา

เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคณะกรรมการในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า คณะทำงานที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จะต้องเป็นผู้ที่มีผลงานในด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ ส่วนคณะทำงานที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา คณะทำงานจะต้องเป็นครูที่อยู่ในหมวดอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับที่สังกัดหมวดวิชาสังคมศึกษาและจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดีในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและภาษาอาหรับ

การเตรียมความพร้อมของคณะกรรมการ มีการจัดประชุมอบรม ให้ความรู้ และจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่คณะกรรมการ โดยคณะทำงานที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้มีการจัดประชุมให้ความรู้แก่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ส่วนคณะทำงานที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ ประสบการณ์แก่คณะกรรมการ โดยศึกษานิเทศก์ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และผู้นำทางศาสนา มาให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เรื่องการเขียนแผนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะทำงานที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ได้มีการแบ่งงานในการดำเนินงาน โดยครูสังคมศึกษาที่มาจากทั้ง 14 โรงเรียน มีหน้าที่ศึกษารวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทำการคัดเลือกเนื้อหาหรือเรื่องราว และจัดทำเนื้อหาของรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ ส่วนวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญและชำนาญการด้านวัฒนธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ ในการจัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ในด้านการจัดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการจัดสื่อการเรียนการสอน ส่วนคณะทำงานที่จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้แบ่งงานในการดำเนินงาน โดยครูสังคมศึกษาในหมวดอิสลามศึกษา และภาษาอาหรับที่สังกัดหมวดวิชาสังคมศึกษา มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม แล้วนำข้อมูลมาจัดระเบียบ ให้มีความถูกต้องตามหลักศาสนาและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนศึกษานิเทศก์จะมีหน้าที่ให้คำปรึกษา จัดอบรมในเรื่องการจัดรูปแบบของเนื้อหาของรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่ และจัดทำแผนการเรียนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับ

การศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น พบว่า ครูสังคมศึกษาที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่อง ภูมิศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์เมืองเชียงใหม่ ความเชื่อ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีพื้นบ้าน การแต่งกายพื้นเมือง อาหารพื้นบ้าน

สมุนไพรรพพื้นบ้าน ผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลทาง วัฒนธรรมทั้งการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ส่วนครูอีก 1 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรี อิสลามศึกษา ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่องความต้องการของท้องถิ่น อันประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน ผู้นำทางศาสนา คณะครูในโรงเรียน และศึกษาเอกสารข้อมูล เกี่ยวกับศาสนาอิสลามทั้งภาษาไทยและอิสลาม โดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ด้านความต้องการของท้องถิ่น

การคัดเลือกและจัดเนื้อหาของคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า ครูสังคมศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้คัดเลือกเนื้อหาในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาและวรรณกรรม สมุนไพรรพพื้นบ้าน บุคคลสำคัญในท้องถิ่น โดยจะมีการพิจารณาเนื้อหาเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา โดยจะคัดเลือกเฉพาะเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้คือ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ส่วนครูสังคมศึกษาอีก 1 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้คัดเลือกเนื้อหาและจัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่าเนื้อหาส่วนใดควรทำการเรียนการสอนก่อนเนื้อหาอื่น เพื่อให้มีความลึกซึ้งขององค์ความรู้ของผู้เรียนให้สูงกว่ารายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การดำเนินการทดลอง รายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า ครูสังคมศึกษาจำนวน 2 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้มีการนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่ร่วม โครงการจำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โรงเรียนสารภีพิทยาคม โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย โรงเรียนแม่แตง โรงเรียนสันทรายพิทยาคม โรงเรียนสันป่าตองพิทยาคม และมีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระ กิจกรรม และวิธีการใช้วัดกรรมต่าง ๆ และมีการจัดทำรูปเล่มและจัดทำชุดการสอนที่สมบูรณ์ ส่วนครูสังคมศึกษา อีก 1 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการทดลองใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ในโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขส่วนของแผนการเรียนการสอนเท่านั้น

การติดตามผลและประเมินผล พบว่า ได้มีการติดตามผลและประเมินผลการใช้รายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่มาทดลองใช้ โดยรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ได้มีการติดตามและประเมินผลจากศึกษานิเทศก์และอาจารย์จากสถาบันราชภัฏ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้มีการติดตามผลจากศึกษานิเทศก์

การสอนรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่ พบว่า ครูสังคมนตรีศึกษาทั้ง 3 คน ได้นำรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยครูสังคมนตรีศึกษาที่จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ได้นำรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่ไปใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี โดยเริ่มใช้สอนในปี พ.ศ. 2543 ส่วนครูสังคมนตรีศึกษาที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ อีก 1 คน ได้ทำการปรับปรุงและเพิ่มเติมรายละเอียดในบางส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน โดยจะมีการนำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ที่ปรับปรุงแล้ว ไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวิชาบังคับเลือก โดยจะเริ่มใช้การจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2545 โดยรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้เริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2537 ได้รับการอนุมัติให้ใช้ได้จากกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2542 สำหรับครูสังคมนตรีศึกษาที่จัดทำรายวิชาอิสลามศึกษา จำนวน 1 คน ได้นำรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ไปจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ได้เฉพาะโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา ได้เริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2533 ได้รับการอนุมัติให้ใช้ได้จากกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2541

งบประมาณในการดำเนินงาน พบว่า ครูสังคมนตรีศึกษา จำนวน 2 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ ได้ใช้งบประมาณในการดำเนินงาน โดยได้รับเงินสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ คือ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเบี้ยเลี้ยง และค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน ส่วนครูสังคมนตรีศึกษาอีก 1 คน ที่ได้จัดทำรายวิชาเลือกอิสลามศึกษา พบว่า ไม่มีการใช้งบประมาณในการดำเนินงาน

ตอนที่ 2 ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมนตรีศึกษา

2.1 ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมนตรีศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาใน 5 ลักษณะ

ครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมนตรีศึกษา ทั้ง 5 ลักษณะ โดยปัญหาที่พบใน 4 อันดับแรกของปัญหาทั้ง 5 ลักษณะที่มีลักษณะเหมือนกันคือ ปัญหาในเรื่อง ครูไม่มีเวลาในการดำเนินงานเพราะมีภาระงานสอนมาก ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน

ปัญหาการดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

ในการดำเนินงานจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่พบว่า ครูสังคัมศึกษา ทั้ง 3 คน มีปัญหาในการดำเนินงานที่เหมือนกัน คือ

- ปัญหาเรื่องครูไม่มีเวลาในการดำเนินงาน อันเนื่องจากคณะทำงานแต่ละคนมีหน้าที่และภาระในงานประจำมาก จึงขาดการประชุม ปรึกษาในเรื่องการดำเนินงาน ทำให้ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

- ปัญหาเรื่องการขาดความรู้ อันเนื่องจากคณะทำงานแต่ละท่านมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในการศึกษา คัดเลือกเนื้อหาและวิเคราะห์เนื้อหาไม่เป็นระบบ เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานในบางช่วง

- ปัญหาเรื่องงบประมาณ อันเนื่องจากการดำเนินการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่มีระยะเวลาหลายปี ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก งบประมาณที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้า เพราะต้องมีการระดมทุนเพิ่มเติม

- ปัญหาเรื่องขาดผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้และติดตามประเมินผล อันเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบมากและมีจำนวนน้อย ทำให้การให้ความรู้หรือนิเทศก์ขาดความสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคัมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคัมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคัมศึกษา ในลักษณะที่ 1 คือการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม มากกว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะอื่น ทั้งนี้เพราะว่า การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมเป็นการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะที่สามารถทำได้ทุกกลุ่มประสบการณ์และรายวิชา สามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องขออนุมัติหรืออนุญาต (กรมวิชาการ, 2539) ดังงานวิจัยของ ปราณีย์ เปี่ยมคด้า (2536) ได้ศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 พบว่า ครูส่วนใหญ่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตโดยใช้วิธีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด ส่วนขั้นตอนการดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม จากผลการวิจัยพบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่จัดทำแผนการสอนโดยให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการและสอดคล้องกับสภาพของ

ท้องถิ่น ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะทำให้ครูผู้สังเกตสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่เราได้ไว้ในคำอธิบายรายวิชา ซึ่งรายละเอียดของกิจกรรมที่ปรับหรือจัดทำจะปรากฏอยู่ในแผนการสอน (กรมวิชาการ, 2539) โดยแผนการสอนนี้สามารถที่จะนำไปปรับ ขยาย เพิ่ม ลดให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นได้ง่าย และประการสำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อท้องถิ่น ดังงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ ภูมิพงษ์ (2535) ได้ทำการศึกษาก่อร่างแผนการสอนทักษะกระบวนการและการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 พบว่า กลุ่มที่เรียนด้วยแผนการสอนที่เน้นกระบวนการมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น พบว่า ครูสังเกตศึกษาส่วนใหญ่ได้กำหนดขั้นตอนการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการจัดทำแผนการสอน ให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการและสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน ห่วงเห่นและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

2. ทรัพยากรบุคคลที่ร่วมดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูสังเกตศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษาทั้ง 5 ลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตร ไชยศิลป์ (2536) ที่ได้ทำการสำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ ครูที่สอนในระดับเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะว่าครูผู้สอนในระดับเดียวกันมักจะมีประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน มีความรู้และทักษะในระดับเดียวกัน จึงทำให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามหลักการได้กำหนดให้ครูซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วยการศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (สงัด อุทรานันท์, 2532) ซึ่งสอดคล้องกับการปรับปรุงหลักสูตรของ ไวลส์ (Wiles, 1967) ที่ว่าการปรับปรุงหลักสูตรจะมีประสิทธิภาพหากมีโอกาสได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูในโรงเรียนที่มีความสามารถได้แสดงบทบาทในการเป็นแหล่งและเป็นผู้นำในการปรับปรุงหลักสูตร เพราะครูคือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน โดยเฉพาะครูผู้สอนจะมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน

ดังนั้น บทบาทของครูจึงอยู่ในฐานะที่จะให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และเป็นไปได้แก่คณะผู้จัดทำ (กรมวิชาการ, 2542) ครูจึงเป็นบุคคลที่จะต้องหมั่นศึกษาความก้าวหน้าในด้านการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ทั้งจากตำราทางการศึกษาหรืองานวิจัย และนำสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้ในระดับโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น (ไพโรจน์ พิทักษ์ทวยหาญ, 2533)

แต่ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรม ประชุม สัมมนา ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงทำให้ครูขาดความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร ดังงานวิจัยของพนอจิตร โทมลวาช (2536) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเราและงานวิจัยของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2539) พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจส่งผลทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคัมศึกษา จึงควรสนับสนุนให้ครูสังคัมศึกษาได้เข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะครูอาจารย์เป็นผู้ที่ใช้หลักสูตรในห้องเรียน จึงมีหน้าที่และบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร ดังนั้น ครูจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ (ประพิมพ์พรณ ไชยสุวัฒน์สกุล, 2532)

3. ลักษณะรายวิชาที่ได้นำมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคัมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 เป็นรายวิชาที่มีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่ารายวิชาอื่น ทั้งนี้เพราะลักษณะของรายวิชาท้องถิ่นของเรา เป็นรายวิชาที่ตอบสนองต่อจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาสังคัมศึกษาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจ รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เห็นแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น โดยเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เห็นความจำเป็นและร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย และแนวดำเนินการของหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมวิชาการ, 2535) โดยลักษณะของรายวิชาท้องถิ่นของเราที่กรมวิชาการได้กล่าวไว้ว่าได้เปิดกว้างในการนำไปพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2539) ที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 071) เป็นรายวิชาใหม่ที่กรมวิชาการได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับเลือกของกลุ่มวิชาสังคัมศึกษา เป็นหลักสูตรที่กรมวิชาการได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนปรับหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น โดยศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2539) ได้มีการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 071) ซึ่งมีหัวข้อ ขอบข่าย เนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดให้โรงเรียนสามารถจะนำไปพิจารณากำหนดรายละเอียดเพิ่มเติม โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นสามารถดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นได้เลย (กรมวิชาการ, 2537) ดังนั้น รายวิชาท้องถิ่นของเราจึงเป็นวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรในทุกลักษณะที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องนำหลักสูตรแม่บทมาจัดหรือปรับให้เหมาะสมกับสภาพในท้องถิ่น โดยเพิ่มเติมรายละเอียดได้ในบางเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน และจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น ประมวลผลการสอน แผนการสอน หนังสือเรียน หนังสืออ่าน

เพิ่มเติมในรายวิชาท้องถิ่นของเรา 1, 2 และ 3 หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง (กรมวิชาการ, 2536)

4. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนน้อยที่มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในลักษณะที่ 5 คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ พบว่า เนื้อหาที่ท้องถิ่นต้องการจะทำเป็นรายวิชาใหม่นั้น ส่วนหนึ่งจะเป็นเนื้อหาที่มีการกำหนดไว้แล้วในหลักสูตร หรือบางครั้งจะเป็นเนื้อหาที่ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเพิ่มเติมได้ภายใต้ขอบข่ายหัวข้อที่กำหนดไว้แล้ว ถือว่าเป็นการพัฒนาในลักษณะปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ จึงไม่จำเป็นต้องจัดทำรายวิชาใหม่ และขออนุมัติ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, มปป.) นอกจากนี้ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตร ไชยศิลป์ (2536) ที่ได้ทำการสำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีเอกสารหรือแหล่งความรู้ ครูผู้สอนจึงยึดเนื้อหาในหลักสูตรแม่บททำการสอน การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นทำได้ยาก ต้องอาศัย ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในสาขาต่าง ๆ เพื่อร่วมดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ในลักษณะของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน กรมวิชาการ (2542) การพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันจะมีคณะกรรมการที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรอยู่ 2 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการประสานงานการพัฒนาหลักสูตร โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด จะเป็นผู้กำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตร และร่วมกำหนดแนวทางและการแก้ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรทุกระดับทุกลักษณะที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัย พบว่า ในการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ คือ รายวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่และรายวิชาเลือกเสรีอิสลามศึกษา 6 รายวิชา มีการจัดตั้งคณะทำงานโดยผู้ที่มีส่วนในการจัดทำจะเป็นบุคคลจากหลาย ๆ ฝ่ายทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยครูสังคมศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้สำรวจรวบรวมข้อมูลดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ โดยจะได้รับคำปรึกษาชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ดังงานวิจัยของ ปราณี เปี่ยมคล้า (2536) ได้ทำการศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 พบว่า โดยภาพรวมครูประถมศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและดำเนินงาน

ครูจึงนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพราะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้โดยไม่จำเป็นต้องเอาไปใช้สำหรับเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่ก็ตาม (กรมวิชาการ, 2542) ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลที่จะต้องหมั่นศึกษาความก้าวหน้าในด้านการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ทั้งจากตำราทางการศึกษาหรืองานวิจัย (ไพโรจน์ พิทักษ์ทวยหาญ, 2533) แต่ข้อค้นพบในงานวิจัยพบว่า มีครูสังคัมศึกษาส่วนน้อยที่ได้รับการอบรม ประชุม สัมมนา ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้ครูขาดความรู้ที่จะจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่จึงยึดเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บททำการสอน หรือมีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะอื่น ๆ มากกว่า ลักษณะที่ 5 ซึ่งในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเป็นเพิ่มเติมขึ้นใหม่นั้น มีความยุ่งยากในขั้นตอนดำเนินงานเพราะจะต้องมีการรวมตัวของบุคคลจากหลายฝ่ายเพื่อที่จะจัดตั้งเป็นคณะทำงาน โดยเนื้อหาของรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นใหม่นั้นจะต้องคำนึงถึงความสะดวกคล่องต่อความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลักใหญ่ โดยจะเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ในลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรในอนาคตนั้น คงจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาต้องจัดทำ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและส่งเสริมการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ไปพร้อม ๆ กัน จึงควรมีการจัดอบรม ประชุม ในเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนให้ความรู้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศ การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแนวทางสนับสนุนให้ครูผู้สอนในสาขาวิชาต่าง ๆ สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในลักษณะที่ 5 คือการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ได้อีกทางหนึ่งด้วย (วิจิตร ไชยศิลป์, 2536)

5. ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคัมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมือนกัน คือ ปัญหาในเรื่องขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ขาดงบประมาณ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และครูสังคัมศึกษามีภาระงานสอนมากทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2539) และวาสนา ณ นคร (2532) พบว่า ปัญหาของครูผู้สอน คือ ขาดการอบรมการใช้หลักสูตร ขาดการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร งบประมาณไม่เพียงพอ ครูมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมาก วิจิตร ไชยศิลป์ (2536) กล่าวว่า ครูผู้สอนมีภาระรับผิดชอบมาก ต้องสอนประจำชั้น และทำการสอนกลุ่มประสบการณ์ นอกจากนี้ยังต้องรับผิดชอบงานในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้ไม่มีเวลา ซึ่งความกระตือรือร้นของมนุษย์มีขีดจำกัดด้วยเวลา การปฏิบัติงานที่เป็นประจำเป็นปัจจัยที่ทำให้คนขาดความฉับไว ขาดการคิดริเริ่มในหน้าที่การงาน (ซารี มณีศรี, 2538) การเข้ารับการอบรมจะทำให้

ต้นตัว การให้ครูหรือบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเป็นประจำ (ภิญโญ สาร, 2516) โดยโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดเตรียมบุคลากรโดยการส่งครูเข้ารับการอบรม ฝึกอบรม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ แต่บางครั้งทางโรงเรียนอาจจัดให้มีการประชุมหรืออบรมภายในกลุ่มโรงเรียนหรือโรงเรียนของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร (สงัด อุทรานันท์, 2528) ซึ่งทางโรงเรียนควรมีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตรมาให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้รับจากการ อบรมมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรมีการจัดเตรียมงบประมาณในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรที่ง่าย ๆ เช่น แบบฝึกหัด บัตรงาน ใบความรู้ ซึ่งเป็นเอกสารขั้นต้นที่ครูสามารถจัดทำได้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำ หนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือครู และคู่มือการเรียนการสอน ซึ่งปัญหาในเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานล่าช้า ครูส่งคมศึกษาจึงควรขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น และงบประมาณเพื่อช่วยเหลือครูและโรงเรียน (วิจิตร ไชยศิลป์, 2536) ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ก็ขึ้นอยู่กับแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแก่หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

1. กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการ

1.1 ควรจัดอบรมครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชา และผู้บริหารโรงเรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้าง ทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ เพื่อเสนอแนวทาง รับทราบปัญหา และแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น

1.2 ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ทั่วถึง

1.3 ควรมีการสำรวจ รวบรวม รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มวิชาต่าง ๆ

2. โรงเรียน

2.1 ควรสนับสนุนให้มีการนิเทศภายใน เพื่อการปรับปรุงรูปแบบการจัดการศึกษา ในโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2.2 ประสานงานกับหน่วยงานราชการ และแหล่งวิทยาการท้องถิ่นเพื่อขอความร่วมมือพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

2.3 สนับสนุนให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา ในเรื่องการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น

3. ครูผู้สอน

3.1 ควรเข้ารับการอบรมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.2 ควรจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งที่สังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งที่สังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา คุณารักษ์. **หลักสูตรและการพัฒนา**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2535.

กิตติพิศ ศิริสูตร. **การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตาม
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียน
ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2537.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ. **ชุดฝึกอบรมศึกษานิ
เทศก์ สปจ.สปอ./ก. การนำหลักสูตรไปใช้**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2534.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **คู่มืออบรมครูแนวการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
2534.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535**.
กรุงเทพมหานคร: อรรถพลการพิมพ์, 2536.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8
(พ.ศ. 2540-2544)**. กรุงเทพมหานคร: อรรถพลการพิมพ์, 2543.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. "การวิจัยหลักสูตร" ใน **จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช และคณะ (บรรณาธิการ),
ประมวลบทความหลักสูตร : สาระร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักและแนวทางปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ออลีน เพรส, 2539.

ฉวีวรรณ พูนนามผล. **สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ชรินทร์ มั่งคั่ง. **สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 071) ในโรงเรียน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. "หลักการใช้สื่อการสอนสังคมศึกษา." ในเอกสารประกอบการสอนวิชา
สังคมศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: หนึ่งเจ็ดการพิมพ์,
2526.
- ซารี มณีศรี. การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไสภณการพิมพ์, 2538.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2535.
- ธเนศ ขำเกิด. การพัฒนาหลักสูตร. ม.ป.ท., 2534. (เอกสารอัดสำเนา).
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. "รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษา
พ.ศ. ประเด็นระบบการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2541.
- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2532.
- ธีระพล อรุณะภัสสิกร และคณะ. พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2542.
- นิตยา บุตรศรี. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ
โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- บุญมี เณรยอด. หลักการพัฒนาหลักสูตร. เอกสารการสอนภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิกส์เซ็นเตอร์
การพิมพ์, 2533.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. สถิติวิจัย 1. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: พี. เอ็น. การพิมพ์, 2539.
- ประพิมพ์พรพรณ ไชคสุวัฒน์สกุล. หลักสูตรมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
2532.
- ปราณี เปี่ยมคัล้า. บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ปริญญา อังสุสิงห์. การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.

- พนอจิตร โภมลวาจ. **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเราของครู
สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- พะนอม แก้วกำเนิด. **การพัฒนาและการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร:
กรมวิชาการ, 2533. (เอกสารอัดสำเนา)
- พะนอม แก้วกำเนิด. **ความมุ่งหวังของหลักสูตรฉบับปรับปรุงและการปรับหลักสูตร
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร. กรมวิชาการ,
2533. (เอกสารอัดสำเนา).
- ไพโรจน์ พิทักษ์ทวยหาญ. "จะพัฒนาหลักสูตร กันอย่างไรดี" กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
สารพัฒนาหลักสูตร มีนาคม 2533, ลำดับที่ 96 พิมพ์ที่ ห.จ.ก. สามเจริญการพิมพ์,
กรุงเทพมหานคร: 17.
- ภิญโญ สาร. **หลักบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2516.
- มณฑิชา ชนะสิทธิ์. **การการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ
โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน
สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- มาลินี สวดยคำข้าว. **การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ระวีวรรณ ศรีศรีรันครัน. **เอกสารการสอนชุดวิทยาการการสอนหน่วยที่ 5.** นนทบุรี:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.
- ระวีวรรณ ศรีศรีรันครัน. **เอกสารชุดการสอนชุดวิทยาการการสอน หน่วยที่ 6.**
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- รัตน์ะ บัวสนธ์. "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษา แนวคิด และปฏิบัติการ"
สารพัฒนาหลักสูตร (กันยายน 2533) กรุงเทพมหานคร: วิกิตเอร์รี่เพาเวอร์พอยท์,
2536.
- รุ่ง แก้วแดง. **การจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและความ
เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น.** **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช** 3, 3 (กันยายน-ธันวาคม
2533): 15-16.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล. **การสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.

- วาสนา ณ นคร. การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- วิจิตร ไชยศิลป์. การสำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วิชัย ดิสระ. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, 2535.
- วิชัย ดิสระ. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2532.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. การสอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2535.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาค ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, 2537.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2525.
- วิชากร, กรม. การประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- วิชากร, กรม. การประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- วิชากร, กรม. การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตรระดับ มัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ คุรุสภา ลาดพร้าว, 2542.
- วิชากร, กรม. การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น. ม.ป.ป. (เอกสารอัดสำเนา)
- วิชากร, กรม. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2536.

- วิชาการ, กรม. **คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.
- วิชาการ, กรม. **จากหลักสูตร.....สู่แผนการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535.
- วิชาการ, กรม. **ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- วิชาการ, กรม. **แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น.** กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์การพิมพ์, 2522.
- วิชาการ, กรม. **ศูนย์พัฒนาหลักสูตร. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533.** กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2537.
- วิชาการ, กรม. **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.
- วิชาการ, กรม. **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.
- วิชาการ, กรม. **หลักสูตรสู่ออนาคต.** กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2538.
- วิชาการ, กรม. **การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง 2533.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- วิไลวรรณ เหมือนชาติ. **การพัฒนาตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ศิริชัย อนันตพล. **สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ศุภลักษณ์ ภูมิพงษ์. **การสร้างแผนการสอนทักษะกระบวนการและการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.
- สังัด อุทรานันท์. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532.

สมเกียรติ ศรีสกุล. **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ทิพย์วิสุทธิ์, 2539.

สมพิศ วงษ์แหยม. **สภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2534.

สวัสดิ์ จงกล. **เอกสารการสอนชุดวิชา การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ**. หน่วยที่ 1
และ 2. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: บริษัท
ประชาชนจำกัด, 2529.

สามัญศึกษา, กรม. **คู่มือการจัดกิจกรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสุวรรณ, 2534.

สามัญศึกษา, กรม. **เอกสารประกอบการอบรมเตรียมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา**.
กรุงเทพมหานคร: เอร่าวัฒนาการพิมพ์, 2533.

ลำลี ทองธิว และคณะ. **โครงการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและงานไม้แกะสลักและงานไม้
สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวายเป็น : กรณีศึกษาในโรงเรียนบ้าน
ต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. ม.ป.ท., 2544.

สุชาติพิทย์ งามนิล. **การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของ
ท้องถิ่น ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการ
ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวน
การพิมพ์, 2523.

ภาษาอังกฤษ

Armstrong, David G. **Developing and Documenting the Curriculum**. Massachusetts:
Allyn and Bacon. 1989.

Beauchamp, George A. **A Curriculum Theory**. 2nd ed. Willmette, Illinois: The Kage
Press, 1968.

Good, Carter V. ed. **Dictionary of Education**. rd ed. New York: McGraw-Hill Book
Company, 1973.

Hall, Jerri Ann Whitehurst. "The impact of the core knowledge curriculum on the
achievement of seventh and eight grade students." **Dissertation Abstracts
International** 616 (December 2000); 2165 A.

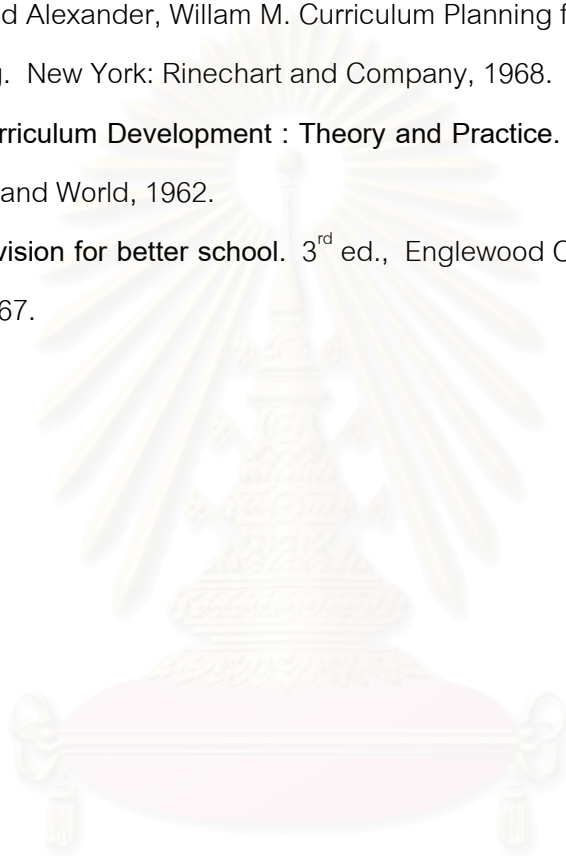
McCarter, Raymond Gene. "A study of efforts to implementation multicultural education in the public school curriculum." **Dissertation Abstracts International** 56, 7(January 1996): 2547 A.

Mooradian, Edward David. "Curriculum planning in a selected school district that lacks curriculum staff workers." **Dissertation Abstracts International** 46, 11(May 1986): 3238 A.

Saylor, Galen and Alexander, Willam M. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Rinechart and Company, 1968.

Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brance and World, 1962.

Wiles, K. **Supervision for better school**. 3rd ed., Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1967.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

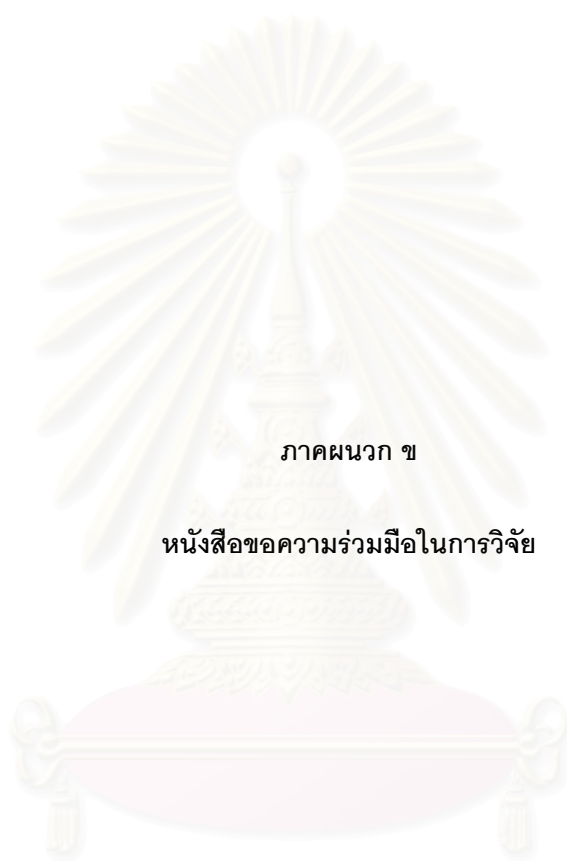
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นายกมล เวียสุวรรณ
หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร ฝ่ายนิเทศงานวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. นางอัจฉรา จันทพลาบูรณ์
นักวิชาการศึกษา ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. นายกิตติคุณ รุ่งเรือง
หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม.0302(2770.0603)1655

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

กันยายน 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ เขาวโรจน์ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม.0302(2700.0603)1660

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

กันยายน 2544

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ เยาวโรจน์ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษา ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวเสาวนีย์ เยาวโรจน์ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 218-2682

ที่ ทม.0302(2770.0603)1653

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

กันยายน 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน อธิบดีกรมสามัญศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ เยาวโรจน์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษา ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวเสาวนีย์ เยาวโรจน์ ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ศธ 0806/ 16947

กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
กทม. 10300

ตุลาคม 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน

ด้วยนางสาวเสาวนีย์ เขาวโรจน์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา” ในกรณีนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ขออนุญาตเครื่องมือวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย

กรมสามัญศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษารวมกันสมควรให้การสนับสนุน

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ รักเดช)

รองอธิบดี รักษาการแทน

อธิบดีกรมสามัญศึกษา

กองการมัธยมศึกษา

โทร. 0 2628 5095

โทรสาร 0 2281 1392

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

- คำชี้แจง**
1. ผู้ตอบแบบสำรวจคือ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
  2. โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน ที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริง (ในแต่ละข้อคำถาม ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ในหมวดวิชาสังคมศึกษามีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หรือไม่

ไม่มี

มี

มีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวทางการพัฒนาในลักษณะใด

- การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
- การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
- การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
- การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
- การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

2. ในหมวดวิชาสังคมศึกษาได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ในรายวิชาใด
ชื่อรายวิชา _____

รหัสรายวิชา _____

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*****

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

*****

คำชี้แจง 1. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้ คือ **หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา** ในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

2. แบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตามการพัฒนาใน
5 ลักษณะ คือ

1. การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
5. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา

แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อการทำงานและ
สถานภาพทางราชการของท่านแต่ประการใด โปรดตอบคำถามทุกข้อ และส่งแบบสอบถามกลับ
คืนผู้วิจัยหลังจากที่ได้รับภายใน 1 สัปดาห์ โดยแนบมาพร้อมกับซองที่ผู้วิจัยจัดเตรียมให้ จักเป็น
พระคุณยิ่ง และขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน หรือข้อความที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริง และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. วุฒิการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี

1.1 วิชาเอก.....

1.2 วิชาโท.....

2. ปริญญาตรี

2.1 วิชาเอก.....

2.1 วิชาโท.....

3. ปริญญาโท

3.1 สาขาวิชา.....

4. ปริญญาเอก

4.1 สาขาวิชา.....

3. ครูในหมวดสังคมศึกษามีประสบการณ์ในการอบรม/ประชุม/สัมมนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

1. ไม่เคย

2. เคย (โปรดระบุ).....

ครั้ง   **ระยะเวลา**   **เรื่อง**   **ผู้จัด**

1. ....

.....

2. ....

.....

3. ....

.....

ครั้ง	ระยะเวลา	เรื่อง	ผู้จัด
4.	.....	.....	.....
5.	.....	.....	.....
6.	.....	.....	.....
7.	.....	.....	.....
8.	.....	.....	.....

4. ครูในหมวดสังคมศึกษาได้มีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
ในลักษณะใด จากทั้ง 5 ลักษณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
- 2. การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
- 3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
- 4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
- 5. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ตามการพัฒนา ใน 5 ลักษณะ

- คำชี้แจง**
- แบบสอบถามในตอนที่ 2 ผู้ตอบคือ **หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา** ที่ภายในหมวดได้มีการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  - โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ (**ในแต่ละข้อคำถาม ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ**)

การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม

- ในหมวดสังคมศึกษาได้มีการดำเนินงานปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมหรือไม่
  1. ไม่เคย (โปรดตอบคำถามในข้อ 9)
  2. เคย

ถ้าเคยดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

ในหมวดสังคมศึกษา ได้มีการดำเนินการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในวิชาใด

1. บังคับแกน (โปรดระบุชื่อรายวิชา) _____
  2. บังคับเลือก (โปรดระบุชื่อรายวิชา) _____
  3. เลือกเสรี (โปรดระบุชื่อรายวิชา) _____
- ได้มีการนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมในการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
    1. ไม่มี
    2. มี บุคคลใดและมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
      1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
      2. ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
      3. ศึกษานิเทศก์
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
      4. ผู้บริหารโรงเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
      5. ผู้แทนของท้องถิ่น
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____

6. นักเรียน
 บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
3. ได้มีการกำหนดขั้นตอนดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร
1. ศึกษาสภาพและวิเคราะห์สภาพความต้องการของท้องถิ่น
2. ศึกษาสภาพและวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในท้องถิ่น
3. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน
4. ศึกษาหลักสูตรแม่บทในส่วนของหลักการ จุดหมาย โครงสร้างแนวดำเนินการวัดและประเมินผล
5. ศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรในส่วนของจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน
6. จัดทำแผนการสอน โดยให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ และสอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
4. ได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่องใด
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่น
2. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น
3. สภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
6. สภาพความต้องการในท้องถิ่น
7. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
5. ได้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี วิธีการสำรวจคือ
1. การระดมความคิด
2. การประชุมปฏิบัติการ
3. การประชุมสัมมนา

4. การสัมภาษณ์
 5. การศึกษาจากเอกสาร
 6. ทำการศึกษาวิจัย
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
6. ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
 2. มี วัตถุประสงค์ที่กำหนดคือ
  - 1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยตรง
  - 2. ส่งเสริมความสามารถและความถนัดของผู้เรียน
  - 3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมระดมความคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
  - 4. ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 5. ผู้เรียนเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาแก้ปัญหา
  - 6. เปิดโอกาสให้บุคลากรท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมมากขึ้น
  - 7. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 8. ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต
  - 9. ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันห่วงหาและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
  - 10. ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ภายใต้วิถีประชาธิปไตย
  - 11. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
7. ได้มีการนำกระบวนการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมที่ได้ดำเนินการปรับแล้ว หรือไม่
1. ไม่มี
 2. มี มีกระบวนการเรียนรู้ใดบ้าง
  - 1. กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 2. ทักษะกระบวนการ 9 ชั้น
  - 3. กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 4. กระบวนการสร้างความคิดสร้างสรรค์
  - 5. กระบวนการสืบสอบ
  - 6. กระบวนการแก้ปัญหา
  - 7. กระบวนการสืบค้นข้อมูล
  - 8. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
  - 9. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
8. ได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นหรือไม่ เมื่อได้มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
1. ไม่มี

2. มี มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมอย่างไร
- 1. การศึกษา ดูงาน ในแหล่งวิทยาการท้องถิ่น
  - 2. การจัดงานแสดงผลผลิตภัณฑ์ที่บ้านร่วมกับชุมชนและกลุ่มโรงเรียน
  - 3. การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน
  - 4. การจัดประกวดการละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้านร่วมกับชุมชน และกลุ่มโรงเรียน
  - 5. การแสดงบทบาทสมมุติในเรื่องการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาของท้องถิ่น
  - 6. การจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - 7. การจัดอภิปรายในชั้นเรียน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
  - 8. การจัดป้ายนิเทศให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
  - 9. การจัดรายการเสียงตามสาย เพื่อให้ความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในท้องถิ่น
  - 10. การจัดสถานการณ์จำลอง เรื่องการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น
  - 11. การให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้น
  - 12. การให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน
  - 13. การจัดทัศนศึกษาแหล่งโบราณสถานในท้องถิ่น หรือในแหล่งโบราณสถานใกล้เคียง
  - 14. การจัดป้ายแสดงนิทรรศการเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น
  - 15. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

ถ้าไม่มีการดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

9. ถ้าไม่มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้มีการปฏิบัติอย่างไร
- 1. ดำเนินการตามกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท
  - 2. นำผลการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ
    - 2.1 โรงเรียนใกล้เคียง
    - 2.2 กลุ่มโรงเรียน
    - 2.3 เขตการศึกษา
    - 2.4 กระทรวงศึกษาธิการ
    - 2.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ

1. ในหมวดสังคมศึกษาได้มีการดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระหรือไม่
- 1. ไม่เคย (โปรดตอบคำถามในข้อ 9)
  - 2. เคย

ถ้าเคยดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

- ในหมวดสังคมศึกษาได้มีการปรับรายละเอียดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ในวิชาใด
- 1. บังคับแกน (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____

2. บังคับเลือก (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____
3. เลือกเสรี (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____
2. ได้มีการนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี บุคคลใดและมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
2. ครูผู้สอนในหมวดสังคมศึกษา
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
3. ศึกษานิเทศก์
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
4. ผู้บริหารโรงเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
5. ผู้แทนของท้องถิ่น
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
6. นักเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
3. ได้มีการกำหนดขั้นตอนดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร
1. ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา ในหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
3. ศึกษา วิเคราะห์จุดเน้นของรายวิชาที่จะปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
4. กำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่จะดำเนินการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
5. ตรวจสอบการสอนว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหาเพียงใด
6. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ สภาพโดยรวมของท้องถิ่น

7. ศึกษาความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
8. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระที่จะปรับจากประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลท้องถิ่น
9. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
4. ได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่องใด
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
3. สภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. สภาพปัญหาในท้องถิ่น
6. สภาพความต้องการในท้องถิ่น
7. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
8. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
5. ได้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี วิธีการสำรวจคือ
1. การประชุมสัมมนา
2. การระดมความคิด
3. การสัมภาษณ์
4. การศึกษาเอกสาร
5. ทำการศึกษาวิจัย
6. การประชุมปฏิบัติการ
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
6. ได้มีการจัดทำเนื้อหาสาระขึ้นหรือไม่ เมื่อได้ดำเนินการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่นแล้ว
1. ไม่มี
2. มี มีการจัดทำเนื้อหาสาระคือ
1. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น
2. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น
3. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในท้องถิ่น
4. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

5. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
7. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น
8. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง ตำนาน นิทานพื้นบ้าน คติชาวบ้าน
9. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง การละเล่นพื้นบ้าน
10. ปรับเนื้อหาสาระเรื่อง การเมืองระดับท้องถิ่น
11. อื่นๆ (โปรดระบุ)_____
7. ได้มีการจัดทำสื่อหรือเอกสารขึ้นหรือไม่ เมื่อได้มีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่นแล้ว
1. ไม่มี
2. มี มีการจัดทำสื่อขึ้นเพื่อประกอบเนื้อหาที่จัดทำขึ้นใหม่ คือ
1. ใบงาน
2. ใบความรู้
3. แผนการสอน
4. หนังสืออ่านประกอบ
5. แบบฝึกหัด
6. บันทึกรายการสอน
7. กำหนดการสอน / โครงการ
8. บทเรียนสำเร็จรูป
9. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
8. ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี ได้กำหนดวัตถุประสงค์ใด
1. เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น
2. เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน
3. เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาในท้องถิ่น
4. เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
5. เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการดำรงชีวิตในท้องถิ่น
6. เป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น
7. เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
8. เป็นเนื้อหาที่กระชับเหมาะสมกับเวลา
9. เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
10. เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
11. เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

12. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

ถ้าไม่มีการดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

9. ถ้าไม่มีการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้มีการปฏิบัติอย่างไร

1. ดำเนินการสอนตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท
2. นำผลการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ
- 2.1 กลุ่มโรงเรียน
- 2.2 เขตการศึกษา
- 2.3 โรงเรียนใกล้เคียง
- 2.4 กระทรวงศึกษาธิการ
- 2.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

1. ในหมวดสังคมศึกษาได้มีการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม หรือไม่
1. ไม่เคย (โปรดตอบคำถามในข้อ 7)
2. เคย

ถ้ามีการดำเนินงาน โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

ในหมวดสังคมศึกษาได้ดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในวิชาใด

1. บังคับแกน (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____
2. บังคับเลือก (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____
3. เลือกเสรี (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____

2. ได้มีการนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่

1. ไม่มี
2. มี บุคคลใดและมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
2. ครูผู้สอนในหมวดสังคมศึกษา
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
3. ศึกษานิเทศก์
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____

4. ผู้บริหารโรงเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
5. ผู้แทนของท้องถิ่น
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
6. นักเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
3. ได้มีการกำหนดขั้นตอนดำเนินการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร
1. วิเคราะห์หลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
2. สำรวจ รวบรวม เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
3. สำรวจจำนวนและประเภทของสื่อการเรียนการสอนในหมวดสังคมศึกษา
4. วิเคราะห์สื่อจำพวกหนังสือและเอกสาร
5. สำรวจความต้องการใช้สื่อของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
6. วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน
7. สำรวจแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น
8. กำหนดโครงสร้างของสื่อที่จะปรับปรุง
9. วิเคราะห์คาบเวลาเรียน
10. กำหนดจุดประสงค์ของสื่อ
11. เลือกใช้สื่อที่มีความร่วมสมัย
12. ปรับปรุงสื่อที่มีอยู่โดยใช้วัสดุดิบจากท้องถิ่น
13. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____
4. ได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อ หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี สำรวจจากแหล่งใด
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
3. สภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. สภาพปัญหาในท้องถิ่น
6. สภาพความต้องการในท้องถิ่น
7. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

วิธีการที่ใช้ในการสำรวจรวบรวมสื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้ มีดังต่อไปนี้

- 1. ทำการศึกษาวิจัย
- 2. การสัมภาษณ์
- 3. การศึกษาเอกสาร
- 4. การประชุมปฏิบัติการ
- 5. การประชุมสัมมนา
- 6. การระดมความคิด
- 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

5. ได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่

- 1. ไม่มี
- 2. มี มีเกณฑ์ใดบ้าง
  - 1. สอดคล้องกับเนื้อหา
  - 2. สอดคล้องกับจุดประสงค์
  - 3. ใช้วัสดุจากท้องถิ่นในการปรับปรุงสื่อ
  - 4. เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน
  - 5. สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
  - 6. สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
  - 7. ใช้งบประมาณในการปรับปรุงน้อย
  - 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

6. ได้มีการจัดทำสื่อขึ้นหรือไม่ เมื่อได้มีการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นแล้ว

- 1. ไม่มี
- 2. มี มีการจัดทำหรือปรับปรุงสื่อดังต่อไปนี้
  - 1. เพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในหนังสืออ่านเพิ่มเติม
  - 2. เลือกใช้สื่อของจริงในการสอนเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น ชั้นหินต่าง ๆ ในท้องถิ่น ลักษณะดินในท้องถิ่น ทัศนกรรมและประติมากรรมในท้องถิ่น เป็นต้น
  - 3. เพิ่มเติมหัวข้อที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในบทเรียนสำเร็จรูป
  - 4. เลือกใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอน
  - 5. ปรับแบบฝึกหัดในบางเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
  - 6. เพิ่มเติมเรื่องราวของท้องถิ่นในใบงาน ใบความรู้ เช่น เรื่องการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น
  - 7. เพิ่มเติมเรื่องพืชสมุนไพรในท้องถิ่น ลงในวิดิทัศน์
  - 8. เพิ่มเติมรายละเอียดของแผนที่ท้องถิ่น เพื่อแสดงที่ตั้งของชุมชน
  - 9. เพิ่มเติมสไลด์เกี่ยวกับท้องถิ่นในเรื่อง ศิลปทัศนกรรมของท้องถิ่น

10. เพิ่มเติมรูปภาพเกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่น

11. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

ถ้าไม่มีการดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

7. ถ้าไม่มีการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้มีการปฏิบัติอย่างไร

1. ใช้สื่อการเรียนการสอนเดิมที่มีอยู่ประกอบการเรียนการสอน

2. นำผลการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ

2.1 โรงเรียนใกล้เคียง

2.2 กลุ่มโรงเรียน

2.3 กระทรวงศึกษาธิการ

2.4 เขตการศึกษา

2.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่

1. ในหมวดสังคมศึกษาได้มีการดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ หรือไม่

1. ไม่เคย (โปรดตอบคำถามในข้อ 8)

2. เคย

ถ้าเคยดำเนินการ โปรดตอบข้อคำถามต่อไปนี้

ในหมวดสังคมศึกษาได้จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ในวิชาใด

1. บังคับเลือก (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____

2. เลือกเสรี (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____

2. ได้มีการนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่

1. ไม่มี

2. มี บุคคลใดและมีบทบาทหน้าที่อย่างไร

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____

2. ครูผู้สอนในหมวดสังคมศึกษา

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____

3. ศึกษานิเทศก์

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____

4. ผู้บริหารโรงเรียน

- บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
5. ผู้แทนของท้องถิ่น
 บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
6. นักเรียน
 บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
3. ได้มีการกำหนดขั้นตอนดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร
1. ศึกษาและวิเคราะห์ จุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลาเรียน ในหลักสูตรสังคมศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
2. พิจารณา วิเคราะห์ เนื้อหาสาระเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำสื่อขึ้นใหม่
3. ศึกษาความสนใจ ความต้องการ วัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน
4. สํารวจ ตรวจสอบ รวบรวมแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นเพื่อใช้สนับสนุนในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
5. ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น
6. ศึกษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
7. กำหนดจุดประสงค์ของสื่อที่จะจัดทำขึ้นใหม่
8. ออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่จะจัดทำ
9. ดำเนินการผลิตสื่อ
10. ทดลองใช้สื่อที่ผลิต เพื่อศึกษาถึงข้อบกพร่องและข้อดีของสื่อ
11. ปรับปรุงสื่อในข้อที่บกพร่อง
12. ผลิตสื่อที่สมบูรณ์เพื่อใช้จริง
13. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
4. ได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่องใด
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. สภาพความต้องการในท้องถิ่น
4. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
5. สภาพปัญหาในท้องถิ่น

- 6. บุคคลสำคัญของท้องถิ่น
- 7. สภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น
- 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

5. ได้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นหรือไม่

- 1. ไม่มี
- 2. มี วิธีการสำรวจคือ
  - 1. การระดมความคิด
  - 2. การประชุมปฏิบัติการ
  - 3. การประชุมสัมมนา
  - 4. การสัมภาษณ์
  - 5. การศึกษาเอกสาร
  - 6. ทำการศึกษาวิจัย
  - 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

6. ได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่

- 1. ไม่มี
- 2. มี คือเกณฑ์ใดบ้าง
  - 1. สอดคล้องกับจุดประสงค์
  - 2. สอดคล้องกับเนื้อหา
  - 3. มีความทันสมัย น่าสนใจ กระตุ้นความอยากรู้ของผู้เรียน
  - 4. เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน
  - 5. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
  - 6. สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
  - 7. ประหยัด สามารถผลิตได้เอง
  - 8. สามารถใช้วัสดุในท้องถิ่นผลิตได้เอง
  - 9. ความสามารถในการนำไปใช้ของครูผู้สอน
  - 10. มีรูปลักษณะที่สวยงาม ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
  - 11. มีความแข็งแรง คงทน ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า
  - 12. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

7. ได้มีการจัดทำสื่อขึ้นใหม่หรือไม่ เมื่อได้มีการจัดทำสื่อขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

- 1. ไม่มี
- 2. มี มีการจัดทำสื่อขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
  - 1. จัดทำสไลด์เรื่องประเพณีในท้องถิ่น
  - 2. จัดทำแผนที่ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
  - 3. จัดทำ CAI ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

- 4. จัดทำฐานข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น
- 5. จัดทำปทานุกรมในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่น
- 6. จัดทำบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7. จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
- 8. จัดทำสื่อวีดิทัศน์เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปะ การละเล่นท้องถิ่น
- 9. จัดทำแผ่นภาพการแต่งกายของคนในท้องถิ่น
- 10. จัดทำหนังสืออ่านประกอบเรื่องคตินิยม ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน
- 11. จัดทำเอกสารเรื่องพืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน
- 12. จัดทำเอกสารเรื่องการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น
- 13. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

ถ้าไม่มีการดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

8. ถ้าไม่มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้มีการปฏิบัติอย่างไร
- 1. ดำเนินการใช้สื่อการเรียนการสอนเดิมที่มีอยู่แล้วประกอบการเรียนการสอน
  - 2. นำผลการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ
    - 2.1 โรงเรียนใกล้เคียง
    - 2.2 กลุ่มโรงเรียน
    - 2.3 เขตการศึกษา
    - 2.4 กระทรวงศึกษาธิการ
    - 2.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

1. ในหมวดสังคมศึกษาได้มีการดำเนินการจัดทำคำอธิบาย/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ หรือไม่
- 1. ไม่เคย (โปรดตอบคำถามในข้อ 8)
  - 2. เคย

ถ้าเคยดำเนินการ โปรดตอบข้อคำถามต่อไปนี้

ในหมวดสังคมศึกษาได้จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ในวิชาใด

- 1. บังคับเลือก (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____
  - 2. เลือกเสรี (โปรดระบุชื่อรายวิชา)_____
2. ได้มีการนำทรัพยากรบุคคลมาร่วมดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
- 1. ไม่มี
  - 2. มี บุคคลใดและมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
    - 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____
    - 2. ครูผู้สอนในหมวดสังคมศึกษา
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ)_____

3. ศึกษานิเทศก์
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
4. ผู้บริหารโรงเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
5. ผู้แทนของท้องถิ่น
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
6. นักเรียน
บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ (โปรดระบุ) _____
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
3. ได้มีการดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีวิธีดำเนินงานอย่างไร
1. ศึกษา วิเคราะห์ จุดประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรแม่บทกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
2. ตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
3. ศึกษาความต้องการของผู้เรียน
4. ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น
5. ศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
6. ศึกษาวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนของท้องถิ่น
7. กำหนดจุดประสงค์ของคำอธิบาย/รายวิชาที่จะจัดทำขึ้นใหม่
8. กำหนดเนื้อหาสาระ
9. กำหนดคาบเวลาเรียน
10. เขียนคำอธิบายรายวิชา
11. จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียดประกอบการจัดทำคำอธิบาย/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
12. เสนอขออนุมัติจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ
13. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
4. ได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
1. ไม่มี
2. มี ได้ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในเรื่องใด
1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น
3. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
4. บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
5. สภาพปัญหาในท้องถิ่น
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. สภาพความต้องการในท้องถิ่น
8. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
5. ได้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี วิธีการสำรวจคือ
1. ทำการศึกษาวิจัย
2. การสัมภาษณ์
3. การศึกษาเอกสาร
4. การประชุมปฏิบัติการ
5. การประชุมสัมมนา
6. การระดมความคิด
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
6. ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี ได้กำหนดวัตถุประสงค์ได้บ้าง
1. สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ห่วงแหนง ในท้องถิ่นของตนเอง
4. ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีในท้องถิ่นภายใต้ระบอบประชาธิปไตย
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่น
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมระดมความคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
8. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
7. ได้มีการกำหนดลักษณะของคำอธิบายหรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นหรือไม่
1. ไม่มี
2. มี มีลักษณะของเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใดดังต่อไปนี้
1. การเมืองการปกครอง
2. ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของท้องถิ่น
3. วัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ศาสนา ประเพณีท้องถิ่น
5. ทรัพยากรธรรมชาติ
6. เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

ถ้าไม่มีการดำเนินการ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

8. ถ้าไม่มีการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้มีการปฏิบัติอย่างไร
1. ดำเนินการสอนโดยใช้รายวิชาเดิมที่มีอยู่ตามปกติ เพราะมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นอยู่แล้ว
2. นำผลการจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ

- 2.1 กลุ่มโรงเรียน
- 2.2 เขตการศึกษา
- 2.3 โรงเรียนใกล้เคียง
- 2.4 กระทรวงศึกษาธิการ
- 2.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา

- คำชี้แจง**
1. แบบสอบถามตอนที่ 3 ผู้ตอบคือ **หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา** ที่ภายในหมวดได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  2. โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ **(ในแต่ละข้อคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)**

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม

1. ในหมวดสังคมศึกษามีปัญหาในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่
  - ไม่มี
  - มี คือปัญหาใดบ้าง
    - 1. ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
    - 2. ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
    - 3. เพราะมีภาระงานสอนมาก
    - 4. ขาดเอกสาร ข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า
    - 5. ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่
    - 6. แหล่งวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษขาดความสมบูรณ์
    - 7. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
    - 8. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
    - 9. ขาดความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นในการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น
    - 10. ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน
    - 11. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
    - 12. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ

2. ในหมวดสังคมศึกษามีปัญหาในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น หรือไม่

- ไม่มี
- มี คือปัญหาใดบ้าง
1. ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  2. ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  3. เพราะมีภาระงานสอนมาก
  4. ขาดเอกสาร ข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า
  5. ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่
  6. แหล่งวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาดูแบบความสำเร็จ
  7. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
  8. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
  9. ขาดความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นในการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น
  10. ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน
  11. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
  12. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

3. ในหมวดสังคมศึกษามีปัญหาในการปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือไม่
- ไม่มี
- มี คือปัญหาใดบ้าง
1. ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  2. ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  3. เพราะมีภาระงานสอนมาก
  4. ขาดเอกสาร ข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า
  5. ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่
  6. แหล่งวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาดูแบบความสำเร็จ
  7. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
  8. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
  9. ขาดความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นในการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น
  10. ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน
  11. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
  12. อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่

4. ในหมวดสังคมศึกษาได้มีปัญหาในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ หรือไม่

- ไม่มี
- มี คือปัญหาใดบ้าง
- 1. ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  - 2. ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  - 3. เพราะมีภาระงานสอนมาก
  - 4. ขาดเอกสาร ข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า
  - 5. ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่
  - 6. แหล่งวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาขาดความสมบูรณ์
  - 7. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
  - 8. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
  - 9. ขาดความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นในการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น
  - 10. ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน
  - 11. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
  - 12. อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

การจัดทำคำอธิบาย/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

5. ในหมวดสังคมศึกษามีปัญหาในการจัดทำคำอธิบาย/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือไม่

- ไม่มี
- มี คือปัญหาใดบ้าง
- 1. ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  - 2. ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
  - 3. เพราะมีภาระงานสอนมาก
  - 4. ขาดเอกสาร ข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า
  - 5. ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่
  - 6. แหล่งวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาขาดความสมบูรณ์
  - 7. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
  - 8. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
  - 9. ขาดความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นในการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของท้องถิ่น

- 10. ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรมาให้คำปรึกษาชี้แนะในการดำเนินงาน
- 11. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

*****

- คำชี้แจง**
- แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้ในการสัมภาษณ์ **ครูสังคมศึกษา** ที่ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 คือ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
  - แบบสัมภาษณ์ เรื่องการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มี 2 ตอน คือ
    - ข้อมูลที่ไปของผู้ให้สัมภาษณ์
    - ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

*****

ชื่อ - นามสกุล _____

โรงเรียน _____ ตำบล _____

อำเภอ _____ จังหวัด _____

สถานที่ให้สัมภาษณ์ _____

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์ _____

เริ่มสัมภาษณ์เวลา _____ สิ้นสุดเวลา _____

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ประสบการณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา _____ ปี

2. วุฒิการศึกษาสูงสุด _____ สาขา _____

3. หน้าที่รับผิดชอบ _____

3.1 ปัจจุบันสอนวิชา _____

วิชา _____

ชั้น _____

- 3.2 หน้าที่ได้รับผิดชอบอื่น ๆ _____
4. ภูมิลำเนาเดิม _____
5. ประสบการณ์ในการอบรม/ประชุม/สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 5.1 ไม่เคย
- สาเหตุที่ไม่เคย _____
- ท่านได้ใช้วิธีการใดในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น _____
- 5.2 เคย
- ครั้งที่ _____
- ระยะเวลา _____
- เรื่อง _____
- ลักษณะการจัด (อบรม/ประชุม/สัมมนา) _____
- ผู้จัด _____
6. ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ที่ท่านได้ดำเนินการนอกเหนือจากลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
- _____
- _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในลักษณะที่ 5 การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม
ขึ้นใหม่

การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

1. วัตถุประสงค์ในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
- 1.1 โรงเรียนของท่านมีนโยบาย/แนวคิด/หลักการอย่างไรต่อการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ _____
- 1.2 หมวดสังคมศึกษามีนโยบาย/หลักการ/วัตถุประสงค์อย่างไรในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ _____
- 1.3 หมวดสังคมศึกษามีแนวทางการดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ _____
- _____

2. การดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่
  - 2.1 นโยบาย แนวคิด หลักการ ของโรงเรียนต่อการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

  - 2.2 การคัดเลือกคณะทำงานในการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

  - 2.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคณะทำงาน

  - 2.4 การเตรียมความพร้อมของคณะทำงาน

  - 2.5 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

  - 2.6 การศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น

  - 2.7 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาของคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

---
3. การทดลองใช้รายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่
  - 3.1 การดำเนินการทดลอง

  - 3.2 การประเมินผลรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่

---
4. การสอนในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่

---
5. งบประมาณในการดำเนินงาน

---
6. ปัญหาในการดำเนินการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเสาวนีย์ เยาวโรจน์ เกิดวันที่ 4 พฤศจิกายน 2517 สำเร็จการศึกษาปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกประวัติศาสตร์ จากสถาบันราชภัฏมหาสารคาม เมื่อปี พ.ศ.
2540 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา
มัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย